

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ ΕΤ'.
ΑΡΙΘ. 70

Ἐν Πειραιεὶ Ὀκτώβριος
1890

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΓΥΝΗ ΕΝ Τῷ ΣΑΙΞΠΗΡΕΙῷ ΔΡΑΜΑΤΙ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν).

ΙΜΟΓΗΝΗ

Κυβελίνος

Δὲν ὑπάρχουσι δύο δραματικαὶ ψυχὴ ὁμοιάζουσαι τοσοῦτον πρὸς ἀλλήλας, ὅσων ἡ Ἰμογήνη καὶ ἡ Δυσδαιμόνα. Ἐν τῇ μελέτῃ τῶν δύο τούτων ἐξόχως τραγικῶν χαρακτήρων ἀριδῆλως καταδείκνυται ἡ ἐσωτερικὴ συγγένεια τῶν σαιξπηρείων γυναικῶν, περὶ ἧς ἐν τῷ προλόγῳ ἡμῶν ἐνδιετριψάμεν. Ὅλαι αἱ δραματικαὶ δημιουργίαι τοῦ δαιμονίου ψυχολόγου, ἰδίως αἱ γυναῖκες αὐτοῦ ὁμοιάζουσι μακρὰν ὁδὸν πρὸς τὴν ἐξελθούσας ἐκ τῆς ἰδίας ψυχαστείρας σμίλης, ἐκ τοῦ ἰδίου ἐρμολυφείου. Ὅλαι μεγάλα εἰς τὰ αἰσθηματικῶν, εἰς τὰ πάθη των, ὅπως εἶναι μεγάλα τὰ κινουῦντα αὐτὰ ἐλατήρια. Εἶδτε πόση μεγάλη ὁμοιότης ψυχῆς μεταξὺ τῶν αἰθερίων ἐκείνων παρθένων, τῆς θεσπεσίας ἐκείνης τετράδος, ἐνώπιον τῆς ὁποίας, οἶονεὶ ἐνώπιον τεσσάρων σεμνῶν Κυβητιδῶν παρηλάσαμεν, τῆς Μιράνδας, τῆς Ἰουλίνας, τῆς Ὀφηλίας, τῆς Κορδηλίας; Ἄλλ' ἤδη ἐνώπιον τῆς ἱερᾶς ταύτης δωάδος, τῆς Δυσδαιμόνας καὶ Ἰμογήνης, παρκαλοῦμεν τὴν εὐαίσθητον ἀναγνώστριαν, νὰ συγκεντρώσῃ ἄπασαν αὐτῆς τὴν αἰσθηματικότητα, καὶ νὰ

παρμείνῃ ἀναπαυομένη ἐπὶ ἀνακλίντρου, ὅπως αἱ ἐπισκέπται τῶν μουσείων πρὸ ἐξόχου ἀριστουργήματος.

Δυσδαιμόνα! Ἰμογήνη! Δὲν αἰσθάνεσθε ρίγος διαθέον τὸ σῶμα ὑμῶν πρὸ τῶν δύο τούτων ὀνομάτων, ἅτινα ἀποπνέουσι μοσχολίβανον ἄλγους θανάσιμου, καὶ τὰ ὅποια ἐκφράζουσι τὴν *δυσδαιμονίαν* καὶ τὴν *οἰμογήνην* τῶν δύο φερουσῶν ταῦτα ἡρώιδων; Δυσδαιμόνα καὶ Ἰμογήνη, δύο ἄγγελοι παλαίοντες πρὸς δύο δαίμονας, δύο πτηνὰ πίπτονται τὰ δίκτυα δύο ἀνθρωπομόρφων τεράτων, ὧν τὰ ἀπαισία ὀνόματά εἰσιν Ἰάγος καὶ Ἰάχιμος!

«Εἶναι ἀνὴρ εὐγενέστατος, οὐτινος ἡ φίλια μὲ ὑπεχρέωσεν ἀπειρώς. Ἰμῆσον αὐτὸν ὅπως τὸ καθήκον σου προσφιλέστερον σοὶ ὑπαγορεύσῃ».

Λεονάτος.

Ὡς τοιοῦτόν τινα συνιστᾷ τὸν Ἰάχιμον, τὸν «Ἰταλὸν δαίμονα», τὸν πανούργον καὶ ἱερόσυλον ἐν τοῖς ἱεροτάτοις ἀδύτοις τοῦ Γυναικείου, ὁ Πόσθουμος ἐν τῇ πρὸς τὴν σύζυγόν του Ἰμογήνην ἐπιστολῇ του:

Ἐψηλοφώνως ταῦτ' ἀνέγνωσα:
Ἄλλ' ὅμως τῆς καρδίας μου τὰ μύχια
διαπυροῦνται ὑπὸ τῶν λοιπῶν γραμμῶν,
καὶ εὐχόμενον ἀποδέχεται—εὐγενέστατε,
ὑμῖν ἐκφράζω τὸ ὡς εὖ παρέστητε,
ἄπερ αἱ ὄλων δύναιμι τῶν λέξεων
ὑμῖν νὰ δώσω, κ' ἐν παντὶ θὰ εὐρετε
ἄπερ νὰ πράξω δύναιμι. . . (Πρᾶξις Δ' Σκηνὴ 7).

Ἀπὸ τῆς ὥρας ταύτης ἄρχονται πᾶσαι αἱ δυστυχίαι διὰ τὴν Ἰμογήνην, ἥτις οὐδὲν ὑποπτεύεται, καὶ ὅπως ἡ ἀργυρᾶ ἀκτὴς τῆς σελήνης πίπτει ἐπὶ τῶν δηλητηριωδῶν

τελματών, ούτως και τὸ ἐράσιμον αὐτῆς βλέμμα συνιστᾷ ἐκεῖνο τοῦ ἰταλοῦ δαίμονος.

Θαυμαστικὰ τελειότης ἐκδηλοῦται ἐν τῷ χαρακτήρι τούτῳ. Ἀκουσίως ὠθεῖ ἡμᾶς πρὸς παραλληλισμὸν μετ' ἄλλων γυναικείων τύπων τοῦ Σικισπῆρου, διότι ἐξ ὄλων ἐκείνων ἔχει τι τὸ παρρηγερέδες ἢ ὡς κρύσταλλος διαυγῆς αὐτῆς ψυχῆ: τῆς Ἰουλίαν τὸν ἐνθουσιώδη ρεμβασμὸν, τῆς Πέρδιτας τὸ ἀθῶον μεγαλεῖον, τὴν Ἄσπιλον ἠθικὴν λάμπιν τῆς Ἰσαβέλλας, τῆς Ἑλένης τὸν σιγηλὸν ἱερρόντα πόθον. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα ὑφίστανται ἐν τῇ ψυχῇ τῆς Ἰμογήνης μυστηριώδη τινα ἀποκρυστάλλωσιν. Διότι ἡ Ἰμογήνη εἶνε σύζυγος. Δὲν γίνεται τοιαύτη κατὰ τὴν ἐκτύλιξιν τοῦ δράματος, εὐρίσκουμεν αὐτὴν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοιαύτην. Σχέσις ὑψίστου ἔρωτος ἐπέφερε τὸν σύνδεσμον τοῦτον. Καὶ κατὰ τοῦτο ὁμοιάζει πρὸς τὴν Δυσδαίμονιν.

Ἡ Ἰμογήνη εἶνε σύζυγος τοῦ Ποσθούμου. Μετὰ πόσης αὐτοσυνειδήτου ἀξιοπρεπέως συνισθάνεται τοῦτο, καταδεικνύεται ἐν τῇ μετὰ τοῦ πατρὸς τῆς σκηνῆς. Ὁ Κυμβελίνος οὗτος εἶναι ὄντως ἀσθενὸς πνεύματος, καὶ δὲν εἶνε αὐτὴ ἡ πρώτη περίστασις, καθ' ἣν ὁ Σικισπῆρος παριστᾷ ἄνδρα ἀδυνάτου νοῦς καὶ εὐθείας καρδίας, οὔτινες ἀπόλλυσιν τὸ ἀνδρικὸν αὐτῶν θένος διὰ τῆς ἐπιρροῆς, ἣν ἐξασκοῦσιν ἐπ' αὐτῶν αἱ γυναῖκες. Χάριν ἐνὸς γυναικίου, χάριν δηλητηριώδους βασιλείας, ἣν τοσοῦτον ἄξιον περιφρονήσεως εὗρεν αὐτός ὁ ποιητής, ὥστε οὔτε κἂν ἐν ὄνομα ἔδωκεν αὐτῇ, νὰ ἀμικρήσῃ τοσοῦτον ἀσπλαγχνῶς κατὰ τοῦ ἴδιου αὐτοῦ τέκνου! Καὶ ὁποῖου τέκνου!

Κυμβελίνος Ὡ ἐπιλήσιμον τοῦ καθήκοντος, ἀντὶ νὰ μοὶ ἀναμνησθῆς τὴν νεότητά, ἐπιπροσθέτως βάρος εἰς τὸ γῆρας μου. Ἐπαίτη· διὰ σύζυγον ἐβίβεις, κ' εἰς ἔδραν καταπτώσεις μετέβαλες τὸν θρόνον μου.

Ἰμογ. Ὡ ἔχι, νῆα ἔδρακα

Εἰς τοῦτον λάμπει.

Κυμβ. Κκοῦθης!

Ἰμογ. Πάτερ μου, Ὑμεῖς εἶσατε αἴτια ἐν ἀγαπῶ τὸν Ποσθούμον, ὡς παιδικὸν μου σῦντρονον τὸν εἶχετε ἐκλείπει· εἶνε δὲ ἀνὴρ ἄλιος πάσης γυναικός, κ' ὑπέρτερος ἐμοῦ τυγχάνει.

Ἐνταῦθα ἔχομεν ἀμέσως τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς ὑπάρξεως τῆς Ἰμογήνης. Ἡ ζωὴ αὐτῆς εἶνε διηγετική λατρεία πρὸς τὸν σύζυγόν τῆς. Τοῦτο εἶναι ὁ χαρακτήρ αὐτῆς. Ἡ συνειδήσις, ἡ σκέψις, ἡ ἀνασχόλησις ἢ ἀνάμνησις αὐτῆς, ταῦτα πάντα ἀνήκουσιν εἰς τὸν Ποσθούμον. Οὐχὶ πίστις, οὐχὶ ἔρως, οὐχὶ σταθερότης· πάντα ταῦτα λέγουσιν ὀλίγον. Εἶνε ἡ ἀληθὴς ἀφοσίωσις τῆς γυναικὸς εἰς τὸν σύζυγον. Ἐν μετ' αὐτοῦ. Οὐδὲν ἄνευ αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὸ ἀδιαχώρητον τοῦτο τοῦ συζυγικοῦ δεσμοῦ εἶνε ἀγνήτης

καὶ πνευματικῆς φύσεως, διότι καίτοι σωματικῶς κεχωρισμένη ἀπὸ τοῦ Ποσθούμου, ἡ Ἰμογήνη εὐρίσκει εἰρήνην καὶ παρηγορίαν. Ἡ ἐρώσα σκέψις εἶνε ἐκείνη ἣτις συνδέει αὐτὴν μετὰ τοῦ ἀπόντος. Ἐν τῇ σκέψει ταύτῃ κισθάνεται ἐαυτὴν εὐδαίμονα, καὶ οὐδεμίαν γήνην δύναμις ἰσχύει νὰ τὴν ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τοῦ ἀντικειμένου αὐτῆς.

Διὰ τὸ ὅμως πάντοτε πλησίον ἀγγελικῆς τινος φύσεως νὰ εὐρίσκηται δαίμων τις, ὅστις νὰ δηλητηριάζῃ τὴν ὑπαρξίν τῆς; Τὸν σκληρὸν τοῦ Ποσθούμου ἀποχαριτισμὸν, τὴν χεῖρον καὶ τοῦ θανάτου ἐξορίαν τοῦ ὑπομένει ὁ εὐσταθῆς τῆς Ἰμογήνης ἔρως. Ἐμπλοεῖ τῆς εἰκόνας αὐτοῦ, ρορᾷ ἔτι ἐρωτικὴν εὐδαίμονίαν καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐρήμου ζωῆς, ἣν διάγει, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν γειννίασιν τῆς ὑποκριτρίας καὶ δηλητηριώδους βασιλείας ὑποφέρει, γνωρίζουσα, τίνα φέρε· ἐν τῇ καρδίᾳ. Ὅταν ὅμως αἱ καταγιγίδες τῆς ὄλης ἀνηκούστου συμφορᾶς ἐκρηγνῶνται· ὅταν καὶ αὐτὸς ὁ Ποσθούμος γίνεται δαίμων αὐτῆς· ὅταν δηλητηριάζωσιν τὴν οὐρανίαν ταύτην ψυχὴν διὰ τοῦ μητρικοῦ γάλακτος, ὅταν ζητοῦσιν ἐν Μικροδράκῳ τὸν σύζυγόν τῆς μετὰ τοῦ πιστοῦ Πιζανίου, ἔρωτᾷ:

Ποιήσις: λέγουσι εἰκοσι· Εἰς μίαν ὄραν διαπόμην;

καὶ τέλος ἐπὶ τῶν πτερύγων τοῦ ἱερρόντος πόθου χίλια ἐγγειριδίου πλήγματα κισθάνηται εἰς τὴν καρδίαν τῆς, ὅταν ἐκεῖνος ἀποκαλεῖ αὐτὴν «Ἐταίρα», αὐτὴν τὴν πᾶν καλὸν, καὶ πᾶν καλὸν ἐκ φρίκης τὸ αἷμα ἐν ταῖς φλεβίαις αὐτῆς, ἐν ᾧ σκότος ἀμικρῶν κλύπει τοὺς ὀφθαλμούς τῆς — αἱ λοιπὸν! δύναται καὶ τότε ἀκόμη νὰ ὑπομένῃ;

Καί, δύναται τοιαύτη ψυχὴ, εἰς ἡ τῆς Ἰμογήνης! Ὁ ποιητὴς ἐλεγειακῆ μεγαλειότητος ἄλλους εἰς τὸ παράπονον τῆς τοῦτο:

Προδοῖς εἰς τὴν κλίνην σου; τί θὰ εἶπῃ, νὰ ἦμε τις προδοῖς εἰς αὐτήν; Ἐντὸς αὐτῆς νὰ κίται ἄγρυπνοῦσα, καὶ αὐτὸν νὰ σκέπεται καὶ μόνον; κλαίουσα ἐκείτην ὄραν; Ν' ἀρπυγίσῃ ἔντρομος ἐκ τρομεροῦ ὄντιου καὶ θαρρόδρακτος; Αὐτὸ εἶνε προδοῖς εἰς τὴν κλίνην σου; Εἶνε αὐτό;

Φέρουσα εἰς τὴν καρδίαν τὴν φοβερὰν πληγὴν ἣν ἠνέωξεν εἰς αὐτὴν ἡ λέξις «Ἐταίρα», πληγὴν πόσον βαθεῖαν, ὥστε ἄδὲν δύναται νὰ τὴν ἀναμικρήσῃ, ἀκολουθεῖ ἐν τοῦτοις τὴν συμβουλήν τοῦ πιστοῦ Πιζανίου. Ἀπήτησεν ἐπίσης ἡ σκληρὸς βασιανθεῖσα ψυχὴ ἐπὶ τίνα στιγμήν τὸ δικαίον τῆς:

Πιζάνιος, ἰδὲ Ἐγὼ αὐτὴν τὸ ἔβρα σῶμα, λάβε το καὶ πλῆξον τὸ ἀθῶον ἰδιαιτέημα τοῦ ἔρωτός μου—τὴν καρδίαν μου αὐτὴν . . .

καὶ ἀναμνησκουμένη ἡ ἰσχυρὰ αὐτὴ φύσις τῆς θριαμβουσίως αὐτῆς ἀθωότητος, ἀποφασίζει νὰ ζῆσῃ καὶ νὰ ἐκκενώσῃ μέχρι τρυγῆς τὸ ποτήριον τῆς σκληρᾶς αὐτῆς εἰμαρμένης.

Ἡ ἀπὸ σκηνῆς εἰς σκηνὴν πάντοτε ἀγνωτέρα ἀνάπτυξις τοῦ μοναδικοῦ τούτου χαρακτήρος εἶνε τὸ ἀληθὲς θέμα τοῦ τεχνιέντος ποιητοῦ καὶ πλουσίου τούτου εἰς ἐπισόδια, εἰς πλοκήν, καὶ ἀπροσδόκητα συμβῆντα δράματος. Ἀλλ' ἡ Ἰμογήνη ἱσταται τὸ φωτεινὸν καὶ φλέγον σημεῖον τοῦ ὄλου. Ὑπέστη τὰ φρικωδέστατα δεινὰ καὶ ἡ ζωὴ αὐτῆς εἶνε μαρτύριον. Οὕτως ἐξαγιάζει καὶ ἐξαγιάζει πᾶσαν πρᾶξιν εἰς ἣν τὴν φέρουσιν αἱ δοκιμαζούσαι αὐτὴν μοιραῖαι δυνάμεις. Πόσον εἶνε ἱερὰ ἡ συνάντησις αὐτῆς μετὰ τῶν ἀγνωστων ἀδελφῶν τῆς Πολυδώρου καὶ Κάουδαλ; Πόσον μεγαλοπρεπῶς συγκινητικὴ ἡ κηδεὶα τοῦ νεκροῦ νομιζομένου Φιδελίου. Καὶ αὐτὸ ἔτι τὸ ἀκέραιον πτόμα τῆς ἀπαισίας Κλοτίλδης κινεῖ εἰς θλίψιν ἡμᾶς, ἕνεκα τῶν ἱερῶν ἐκείνων δακρύων, ἅτινα χύνει ἡ Ἰμογήνη ἐκλαμβάνουσα αὐτὸ ὡς τὸ πτόμα τοῦ Ποσθούμου.

Οὕτως ὁ φωτιστέφανος τοῦ γυναικείου μαρτυρίου περιβάλλει τὴν ὠραίαν ταύτην μορφήν, ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ἀφ' ἣς ρομφαία διαπερᾷ τὴν καρδίαν αὐτῆς ὡς τεθλιμμένης συζύγου. Διὰ μέσου τῆς λάμπειως ταύτης τῆς δυστυχίας διακρίνεται τέλειον ἐξευγενισμένη ἢ ὑπαρξίς τῆς ἢ δράσις τῆς, ὁ λόγος τῆς, καὶ διὰ τοῦτο εἶνε ἀπραμιλλῶς ὠραία ἡ σκηνὴ τοῦ δαίμονιου ποιητοῦ, παριστῶντος τὴν Ἰμογήνην κατὰ τὸ τέλος ἡσύχως ἀποδεχομένη τὴν περίστασιν τῆς ἀνελπίστου εὐδαίμονίας, ὡς ἀγίαν:

Ὅστις διώκει τὴν πίστην σου σύζυγον; καὶ εἰ, ἰακίρθης, εἰ ἐπὶ βράχου ἱσταται καὶ τὴν ἀπώθει;

Ἡ ὄσθ. Ὡς καρπός, ἀγάπη μου, ἐπάνω μου στηρίζου, μέχρις οὗτο μαρμαρῆ τὸ δένδρον

(Ἔπεται συνέχεια)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ

Η ΑΣΚΗΣΙΣ

ΕΝ Τῷ ΖΩΙΚῷ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚῷ ΒΙῷ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

(Συνέχεια καὶ τέλος ἰδε ἀριθμ. 69).

Αἱ ἐλευθερίαι ἀσκήσεις. — Ἡ ἀσκήσις ἐν τῷ ζωικῷ καὶ πνευματικῷ βίῳ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐὰν ἐπιχειροῦμεν νὰ ἐνδιατριψόμεθα περὶ τοὺς κλάδους πάντας καὶ τὰς ὑγιεινάς καὶ ἰαμακτικὰς ἐφαρμογὰς τῆς γυμναστικῆς ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δὲ περὶ τὰ ἴδια πάντα τῆς ἀσκήσεως τῶν κισθήσεων καὶ τῶν διανοητικῶν κέντρων, ἠθέλομεν διαφύγη τὰ ὄρια τῆς παρούσης μελέτης. Μικρὰ καὶ ἀκριβοῦς ἀνακρίσεις ἐν τοῦτοις τῶν ἐλευθερίων καλουμένων ἀσκήσεων, αἵτινες ἀποτελοῦσιν, οὕτως εἶπειν, συναμφοτέρον τι γυμναστικῆς καὶ ὑπερτέρας ἀσκήσεως τῶν εὐγενεστέρων ὀργάνων τῆς

ζωῆς. Θὰ ἤρκει νομιζόμεν ἐν μικρογραφίᾳ νὰ συμπληρώσῃ τὰ ἐπιχειρήματα τῆς παρούσης θέσεως καὶ παρουσιάσῃ ἑναργιστέραν τὴν εἰκόνα τῆς μεγάλης σημασίας ἣν ἀσκεῖ ἐπὶ τοῦ πολυσυνθέτου βίου τοῦ ἀνθρώπου ἡ ἀσκήσις.

Ὁ χορὸς, μεταξύ τῶν ἐλευθερίων ἀσκήσεων, εἶνε ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀναμνηστικῶν. Ἀνευρίσκουμεν αὐτὸν ἐν ταῖς ἀρχαίοις θρησκευμασι, ἐν ταῖς στρατιωτικαῖς γυμνάσμασι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων (πυρρίχη), ἐν ταῖς αἰλικαῖς διασκευάσεσι τῶν ἀρχαίων λαῶν, εἰς τὰ φρικωδῆ συμπτώσια τῶν ἀνθρωποφάγων. Αἱ ἀφηγήσεις ὄλων τῶν ἐξερευνητῶν τῶν ἀγνώστων κόσμων, αὐτοῦ τοῦ Στάνλεϋ τελευταίου, γέμουσι περιγραφῶν τῶν παραδοξωτέρων μορφῶν τῆς ἀσκήσεως ταύτης, πρὸς ἣν ἐνοστικῶς φέρονται οἱ μᾶλλον ἀριστώτεροι ἀλλήλων λαοί. Ἐν τοῦτοις ἡ ἀσκήσις αὐτὴ, ἡ κατ' ἐξοχὴν ἀσκήσις τοῦ ὑπαίθρου, τῆς ὁποίας ὁ Σωκράτης ἐξῆρε τὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς βώμης καὶ τῆς χάριτος τῶν σωμάτων, τὴν ὁποίαν ὁ προφητᾶναξ ἐτέλει μετ' εὐλαθείας ὑπὸ τοῦς ἤχους τῆς κινύρας, ἡ ἀσκήσις αὐτὴ τὴν ὁποίαν ἀνευρίσκουμεν ἐν ταῖς ἱεροτελεστῆσι τῶν πρώτων ἐκκλησιῶν, καὶ πρὸς τὴν ὁποίαν ἴδιον ἔτρεπον ἔρωτα ὁ Ἑρρίκος IV καὶ ὁ Λουδοβίκος XIV, ἀνελίσσεται σήμερον ἐντὸς τῶν ἀναθυμιάσεων καὶ τοῦ συνωστισμοῦ τῶν αἰθουσῶν, ἐν ἀναβολαῖς διασπρεβλούσαις τὸν ὀργανισμὸν καὶ καθ' ἂς ὥρας τὸ καταβεβλημένον σῶμα φέρεται φυσιολογικῶς πρὸς τὸν εὐεργετικὸν ὕπνον (Levy). Καὶ ὅμως ὁ χορὸς ἐκτελούμενος ὑπὸ ὑγιειντέρας συνθήκας, εἶνε ἐκ τῶν μᾶλλον πρὸς τὴν ἀρμονικὴν ἀνάπτυξιν καὶ εὐρωστίαν τοῦ σώματος συντελουσῶν ἀσκήσεων. Κατὰ τοὺς διαφόρους αὐτοῦ τύπους καὶ βυθμούς, ὅτε μὲν συννεοῖ ἐν αὐτῷ τὰ φαινόμενα τοῦ βαδίσματος καὶ τοῦ ἀλματος, ὅτε δὲ διακινεῖ, διὰ βυθμικῆς καὶ προοῦσης κινήσεως, ὅλα τὰ μέρη τοῦ σώματος ἐν τῇ βώμῃ τοῦ στροβίλου. Ἀναγκάζει ἐκτὸς τούτου τοὺς χορευτὰς νὰ κρατῶσι τὴν κερκλήν ὑψηλὰ καὶ τοὺς ὤμους τεταπεινωμένους, ἀναπτύσσων οὕτω τὸν θώρακα. Αἱ κάμψεις καὶ αἱ ἐκτασεις τῶν μελῶν ἐπαναλαμβάνονται συνεχῶς καὶ τὸ σῶμα διατελεῖ οἰνεὶ ἀπχωρημένον ἐν τῇ ἀτμοσφαιρῇ διὰ τῆς αἰρνηθῆς τάσεως τῶν ἄρθρων.

E con si destri et ben composti moti Redendo in prima il pian si avvoigo ed erra Et non si ea qual piede in aria roti Et qual fermo de' due tocchi la terra.

Φάλλει εἰς θαυμασίους στίχους, περιγράφων τὸν χορὸν τῆς Τερψιχόρης, ὁ νέος Ὅβιδιος τῆς Ἰταλίας Marino. Μεθ' ἐκείστην τοιαύτην ἐκ τοῦ ἐδάφους ἔπαρσιν ὁ κλόνος θν ἐπάγει ἐκείστη πτώσις ἀντικτυπᾷ ὀλόκληρον τὸν ὀργανισμὸν ἢ κυκλοφορία καὶ ἡ ἀναπνοὴ ἐντείνονται, ἡ ζωικὴ θερμοκρασία αὐξεται, ὁ ἰδρῶς βέει, ἡ οἰκονομία ὀλόκληρος κισθάνεται εὐαρεστον διέγερσιν. Οἱ εἰς ἐπαγγέλματος χορευταὶ παρουσιάζουσιν ἡμῖν ἰδιάζουσαν διάπλασιν τοῦ σώματος, εὐρωστίαν τῶν κοιλιακῶν καὶ τῶν κατὰ τὴν λεκανὴν μυῶν, καὶ ἡ ἐπαρροδιστικὸς καμπυλότης τῶν μηρῶν ἀντιτιθεμένη πρὸς τὴν χρισί-

σαν διάπλασιν του θώρακος και το λεπτομερές του τραχήλου, προσδίδει ιδιόζουσαν εις αυτούς πλαστικότητα. Εκτός της καθαρής γυμναστικής ταύτης επιδράσεως του χορού, η ψυχολογική αυτού δράσις επί του ανθρώπου, εινε ποικιλωτάτη, αποτελεί επομένως ο χορός άσκησιν αισθητικην εκ των πρωτίστων, άναπτύσσων εν τῷ ανθρώπῳ τήν συνείδησιν της άρμονίας εν όλαις αὐτῆς ταίς εκράνεσιν. Ἡ άρμονία των τόνων, των χρωμάτων, των ρυθμῶν, άδικαύστως πλήττει τὰ αίσθητήρια και τήν ένδοτέραν συνείδησιν του χορευτοῦ, εν μέσω των μαγευτικῶν διακόσμων των αΐθουσῶν, των καλλιτεχνικῶν αναβολῶν, της θαυμασίας συζεύξεως των χρωμάτων και των λαμπύσεων, της συμπλοκής των άρμονιῶν και των μελωδιῶν της μουσικής. Ὁ Ἄγγλος πλοίαρχος Cook, λέγει ὁ Λεβύ, μετεχειρίσθη τον χορόν ὡς αντίδοτον κατὰ της νοσταλγίας των πληρωμάτων του, αὶ κυρίκι δὲ γινώσκουσι καλῶς ὅτι ἡ δίνη του χοροῦ αποτελεί εν των θεραπευτικῶν μέσων κατὰ της ἀταξίας μιᾶς των ἐπισημοτέρων αὐτῶν λειτουργειῶν. Ὡς εις πᾶσαν εν τούτοις άσκησιν, ἡ κατάχρησις και εν τῷ χορῷ ἐπισύρει πολλοὺς κινδύνους, διὰ της υπερδιεγέρσεως ἀπ' ἐνός του νευρικοῦ συστήματος και διὰ των εκ της ταλαντεύσεως της ζωϊκῆς θερμοσίας κινδύνων, τοὺς ὁποίους τοσαύτως παρορῶσιν ὑπὸ τήν μέθην των αίσθήσεων αὶ ἀβραὶ των αΐθουσῶν νύμφαι, των ὁποίων ἐθρήνησε τήν μοίραν ὁ ψάλλτης των *Parasomata* :

Hellas que j' en ai vu mourrir de jeunes filles!..

Τὸ σφαιριστήριον αποτελεί ἐλευθερίαν άσκησιν της ὁποίας δὲν ματεῖ τις τάχαθ᾽ ἀποτελέσματα. Ἀπασχολεῖ εν τούτοις αὐτὴ σῶμα και διάνοιν, χωρὶς νὰ καταπονῆ αὐτὰ· προάγει τήν ἀκρίθειαν της ὀπτικῆς προσαρμοστικότητος και τήν δεξιότητα των κινήσεων των χειρῶν. Ὁ σφαιρίζων βαδίζει, κύπτει ὀρθοῦται, ἀπασχολῶν ἐξ ὑπαμοιβῆς ὅλους αὐτοῦ τοὺς μῦς, ἡρέμα και ἡπίως, χωρὶς οὐδῶλος νὰ διατραχῆ τήν πέψιν αὐτοῦ, και ἀμέσως μετὰ τὸ γεῦμα. Ἡ παρκαλοουῶσα ἐλαφρὰ κατ' ἀνάγκην συνδιάλεξις, συνεπάγεται τήν άσκησιν των φωνητικῶν ὀργάνων και τήν πνευματικὴν διάχυσιν. Σημειωτέον ὅμως ὅτι ἐνα πληρωθῶσιν οἱ ὑγεινοὶ ὅροι της διὰ του σφαιριστηρίου άσκήσεως, αὐτὴ δέον νὰ ἐκτελεῖται εν χώρῳ εὐρεὶ και καλῶς ἀεριζομένῳ, οὐχὶ εν μέσω των ἀναθυμιάσεων και των καπνῶν της ἀτμοσφαιρας των καφετειῶν.

Ἄθροισμα άσκήσεων ποικίλων, ἀλλὰ πολλάκις κακῶς κεκανονισμένων αποτελεί ἡ θύρα. Ὁ κνηγῶν εἶνε ἡναγκασμένος νὰ βαδίζῃ, νὰ τρέχῃ, νὰ πηδᾷ, νὰ κύπτῃ, νὰ ἵσταται ὀρθος ἢ γονυπετής, νὰ κρυγάζῃ κτλ. Ἡ ὄρασις και ἡ ἀκοή ὀζυνεται, διὰ της συνεχῆς άσκήσεως. Αἱ διανοητικαὶ ιδιότητες, ἡ ἐπιτηθείτης και ἡ πανουργία ἀσκοῦνται ἐπίσης· τὰ πάθη και ἰδιεὶ ὁ ἐγωϊσμός διεγείρονται. Ἐκτός τούτων ἡ σκληραγωγία και ἡ ἐξοικειωσις του κνηγοῦ πρὸς τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολὰς, αποτελεί ἄλλην ἀρετὴν της πολυσυνθέτου ταύτης άσκήσεως. Ἐπειδὴ ὅμως πᾶσα άσκησις οἰουδήποτε τμήματος του ὀργανισμοῦ ἡμῶν δέον νὰ ἦ βαθμιαία

και μεμετρημένη, ἀπειλοῦσα ἄλλως τὰς εκ της δυσαναλογίας μεταξύ προσλήψεως και καταναλώσεως βλάβας, ἐπειτα ὅτι ἡ θύρα, ἐκθέτουσα συχνάκις εις βιαίους ἀγῶνας και συνεχεῖς στερήσεις, προκατεῖ ἰσχυρῶς διαπεπλασμένους ὀργανισμοὺς και προϋποτίθσιν ἐνδιάθετον ἀντοχὴν πρὸς τοὺς πολλοὺς ἀγῶνας, εις οὓς ὑποβάλλει τόσον ἀτάκτως και τόσον ἀκανονιστως πολλάκις.

Ἡ ἰππασία ἀποτελεῖ ἐπίσης μίαν των εὐγενεστέρων και πολυτιμωτέρων ἐλευθερίων άσκήσεων. Ἡ τέχνη του ἰππεύειν και ἡ σημασία επομένως της άσκήσεως ταύτης, ἐγκριταὶ λέγει ὁ ὑγεινολόγος Levy, εις τήν βῆξιν της στήλης των κινήσεων, των μεταδιδόμενων ὑπὸ του ἵππου, τήν ἐξουδετέρωσιν του ἰππευτικοῦ δηλονότι κλόνου (choic) διὰ της καταλλήλου διαθέσεως και κινήσεως του σώματος και της ἀσφαλοῦς αὐτοῦ προσαρμογῆς ἐπὶ του ἵππου, οὕτως ὥστε νὰ παρκακλουθῆ μὲν τοῦτο τὰς κινήσεις του ἵππου, χωρὶς ὅμως νὰ ὑφίσταται τὸν κλόνον του ἀντικτόπου. Πρὸς τοῦτο βεβαίως μέγα τμήμα του μυϊκοῦ συστήματος του ἵππεως τίθεται εις ἐνέργειαν. Αἱ μυῖκαι αὐτὰι κινήσεις ἐξερτῶνται και εκ του τρόπου της ἰππασίας και εκ του εἶδους του ἵππου και του εἶδους του βαδίσματος αὐτοῦ. Καὶ ἡ μὲν τρόπος της ἰππασίας διδάσκειται παρὰ των καταλλήλων διδασκάλων και ἐπιδρᾷ μεγάλως ἐπὶ των ὑγεινῶν ἀποτελεσμάτων της άσκήσεως ταύτης, ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὸ εἶδος του ἵππου, ἡ προτίμησις των ἐχόντων κανονικὸν και μαλακόν, κατὰ τήν ἰππευτικὴν ἐκφρασιν, τὸ βῆμα, ὁποῖοι εἶναι οἱ ἀραβικοὶ, οἱ ἀνδαλουσιοὶ, οἱ πορτογαλλικοὶ, εν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀγγλικούς, νορμανδικούς, μεκλεμβουργεῖους κλπ. ἔχει μεγάλην σημασίαν. Ὡς πρὸς τὸ βᾶδισμα του ἵππου τοῦτο φυσικῶς διακρίεται εις τρεῖς τύπους: τὸ βῆμα, τὸν τριποδισμόν και τὸν καλπασμόν. Καὶ κατὰ τοὺς τρεῖς τούτους κυρίους τύπους του ἵππεῖου βαδίσματος μετὰξὺ των ὁποίων ὑπάρχουσιν ἕτεροι διάμεσοι, αἱ μυῖκαι κινήσεις του ἵππεύοντος τροποποιοῦνται. Ἡ ἰππευτικὴ τέχνη διδάσκει τοὺς κανόνες της ἐκάστοτε στάσεως και κινήσεως του ἵππεως πρὸς τήν ὅσον οἶον τε ἀβλαβειότεραν και ἡπιωτέραν ἐπίδρασιν του ἰππευτικοῦ κλόνου. Οἱ μῦς του θώρακος και της κοιλίας, οἱ μῦς των ἰσχιῶν, οἱ ὀσφυκκοὶ και εἰλεστροχαντήριοι μῦς, ὡς και οἱ των κνημῶν και βραχιόνων, εἶνε οἱ ἀμεσώτερον ἀπασχολημένοι εν τῇ ἰππασίᾳ, μετριώτερον δὲ πάντες οἱ ἄλλοι. Ἐκ τούτου καταρκίνεται πῶσον πλήρης εἶνε ἡ άσκησις του μυϊκοῦ συστήματος διὰ της ἰππασίας. Οἱ πρωτόπειροι ἰππευταὶ, μετὰ μακρῶν ἰππασιῶν, αἰσθάνονται καθολικὸν ἐντονώτατον κάματον και ὑφίστανται συνολικὰς των μυῶν. Γενικῶς επομένως ἡ ἰππασία ἀσκεῖ τονικωτάτην ἐπίδρασιν ἐπὶ του ὀργανισμοῦ, ἄνευ μεγάλης σχετικῶς καταναλώσεως. Ἡ ἀναπνοή, συνεχῆς και εὐρεῖα εν ἀναπνευτῶν χώρῳ, προάγει τήν αἰμάτωσιν, ἡ ὄρεξις αὐξεται, ἡ πέψις κρατύνεται. Γενικῶς ἀνομολογεῖται ὅτι οἱ ἰππεύοντες ἀπολαύσουσι πλήρους ὑγείας. Τὰ ἀθλητικὰ παραστήματα και ἡ χλωθδίνη ὑγεία των ἰππευτικῶν λαῶν, περιεγράφσιν ἐνθουσιωδῶς παρ'

ΤΙ ΗΣΑΝ ΑΙ ΑΚΡΙΔΕΣ ΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΒΑΠΤΙΣΤΗΣ ΕΤΡΩΓΕΝ;

Ἡ εν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ διδασκαλία ριζοβολεῖ εὐχερῶς και μεγάλως ἐπιδρᾷ και παραμένει εις ὅλον τὸν βίον, και ἐνταῦθα καλλίστα ἀρμόζει τὸ κοινὸν λογίον, ὅπου μικρομάθει, δὲν γερονταγίνει. Παράδειγμα τοιαύτης διδασκαλίας, ἀλλὰ κακῆς και πεπλανημένης, ἀναφέρων εν σήμερον, θέλω ἐπιχειρήσει νὰ πείσω τοὺς διδασκάλους των ἱερῶν μαθημάτων και τοὺς χριστιανούς τοὺς ἄλλως φρονούντας νὰ διορθώσωσι τήν εκ τοιαύτης διδασκαλίας πλάνην αὐτῶν, οὐχὶ διότι ἡ κακὴ ἐρμηνεία ἐνταῦθα ἔχει ἐπιρροήν τινα εις τήν θρησκευτικὴν των παιδῶν μόρφωσιν, ἀλλὰ διότι φρονῶ, ὅτι ὁ παῖς πρέπει ἀείποτε νὰ μανθάνῃ τὸ ἀληθές, ἀπορρίπτῃ δὲ τὸ ψευδές. Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον οἱ πλείστοι των διδασκάλων των θρησκευτικῶν μαθημάτων, ἵνα μὴ εἴπω πάντες, εν οἷς και τραοὶ τινες, μαθόντες εκ παιδῶν οὐχὶ ἀληθείς τινὰς ἐρμηνείας πραγμάτων τινῶν, διατελοῦσι διδάσκοντες και σήμερον ἐτι, ἐπιστήμονες γενόμενοι, τοὺς παῖδας και τὸν λαόν εἶτε διὰ ζωσῆς φωνῆς εἶτε και γραφῆ παραδίδοντες, διδασκαλίας ψευδεῖς, παραδεξάμενοι τὸ ἀλάθητον της διδασκαλίας παρὰ των εν τῇ παιδικῇ αὐτῶν ἡλικίᾳ διδασκάλων. Ἄτοπον μὲν τὸ γιγνόμενον, ἀληθές δέ. Οὕτω διδάσκουσιν εκ προκαταλήψεως ἐρμηνεύοντες εις τοὺς παῖδας, τήν εν τῷ Εὐαγγελιστῇ Ματθαίῳ ρῆσιν (3,5), ἡ δὲ τροφή αὐτοῦ (του Ἰωάννου του Προδρόμου και Βαπτιστοῦ) ἦν ἀκριδες και μέλι ἀγριοῦ, λέγουσιν ὅτι ὁ Ἰωάννης εν τῇ ἐρήμῳ ἔτρωγε τὰς ἀκρας, τοὺς ἀκρέμονας δηλ. τὰ ἀκρα των κλάδων, τὰ κοινῶς βλαστάρια των φυτῶν και δένδρων βρασμένα ἢ ἀλατισμένα! Πῶς δὲ κατῴρωθον εν τῇ ἐρήμῳ, ἀφοῦ τοιαύτην παραδέχονται ταύτην, νὰ βράζῃ και ἀλατίξῃ τὰ βλαστάρια του, ἄθληλον; Οὐδὲν ὅμως τούτου ψευδέστερον και πρὸς ἀπόδειξιν της ἀληθείας ἀναγκαζόμεθα ν' ἀναδράμωμεν εις μεμακρυσμένους χρόνους και ζητήσωμεν τὸν πρῶτον, ὅστις οὕτως ἡρμήνευσε τήν λέξιν και τοὺς ταύτην τήν ἐρμηνείαν παραδεξάμενους, ἅμα δὲ ὑποστηρίζωμεν τήν ἀληθῆ καὶ ἡμᾶς ἐρμηνείαν και μόνην ὀρθήν.

1. Πρῶτος Ἰσιδώρος ὁ Πηλουσιώτης (†450) (βιβλ. α' ἐπιστ. ε' Νείλω) λέγει: «Εἰς τοίνυν βρώματα και ἐσθίματα της κατὰ Θεὸν τελείας άσκήσεως ἐν Ἰωάννῃ τῷ Βαπτιστῇ ἐπαιθεύθημεν, θριξὶ μὲν εἰ οἶόν τε πρὸς σκέπην ἀρκεσθησόμεθα, ἀκρέμοσι δὲ βοτάνων και φυλλῶν πρὸς ὀλίγην τροφήν και δόναμιν και ἀπέριτον...», δὲν μνημονεῖ μὲν ἐνταῦθα Ἰσιδ. ὁ Πηλουσιώτης τήν λέξιν ἀκριδας, ἀλλὰ μόνον τήν ἐρμηνείαν «ἀκρέμοσι βοτάνων...», ἀλλ' εν ἄλλῃ ἐπιστολῇ (ρλβ' Τιμοθέῳ Ἀναγνώστῃ) γραφει: «Αἱ ἀκριδες, αἱς Ἰωάννης ἐτρέγετο, οὐ ζωᾶ εἶσιν ὡς τινες οἰοῦνται ἀμαθῶς καθαροῖς

Δ^ο ΠΕΤΡΟΣ Κ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΗΣ

ἀπεικότα μὴ γένοιτο ἀλλ' ἀκρέμονες βοτανῶν ἢ φυτῶν, δι' ὧν τὴν ὑπεράλλουσα κάκωσιν ἐπεδείκνυτο Ἰωάννης οὐκ ἐνδεία μόνη, ἀλλὰ καὶ τραχύτητι πᾶσαν ὄρεξι πικραιῶν τοῦ σώματος». Καὶ ὁ Θεοφύλακτος ὁ Βουλγαρίας (1074) (εἰς Ματθ. 3, 6) ἀποδέχεται τὴν γνώμην ταύτην καὶ λέγει: τινὲς λέγουσι βοτάνας εἶναι τὰς ἀκρίδας, ἃς καὶ μέλαθρα καλοῦσι· τινὲς δὲ ἀκρόδρα ἢ τὰς ὀπώρας ἀγρίας. Ὁ Θεοφύλακτος ἐν ταῦθα δέχεται καθαρῶς ὅτι ὁ Ἰωάννης ἔτρωγε βοτάνας ἢ ἀκρόδρα, ἀλλ' ἐν τῷ Εὐαγγελιστῇ Μάρκῳ (1, 6) διδίδει ἄλλην ἐρμηνείαν, ὡς κατωτέρω ρηθῆσεται. Παρὰ τοῦ Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου καὶ τοῦ Θεοφύλακτου σχεδὸν πάντες οἱ μετέπειτα παλαιῶι καὶ νεώτεροι παρ' ἡμῖν σπεύσαντες ἀνεξετάστως παρέλαβον καὶ μετέδωκαν τοῖς ἐπιγιγνομένοις καὶ μεταδιδοῦσιν ἔτι, ὅτι ἀκρίδες εἶναι ἀκρέμονες βοτανῶν ἢ ἀκρόδρα.

Ἄλλ' οὐχὶ πάντες οἱ παλαιότεροι παρεδέξαντο τὴν ἐρμηνείαν ταύτην ὡς δὴ ἄλλοι ἐκ τοῦ Εὐθυμίου Ζυγαβηνῶ (ἀρχ. 12 αἰῶν) ἀναφέροντος καὶ ἄλλας ἐρμηνείας, ὅστις εἰς Ματθαῖον (3, 4) λέγει: «ἀκρίδας δὲ τινὲς μὲν ἀκρέμονας βοτανῶν εἶναι εἶπον, τινὲς δὲ βοτάνην ἀκρίδα καλουμένην· ἄλλοι δὲ τὸ ζῶον αὐτὸ... κρείττον δὲ τὸ πρῶτον». Ὁ Ζυγαβηνὸς ἐπόμενος τῷ Πηλουσιώτῃ καὶ Θεοφύλακτῳ προκρίνει τὴν γνώμην ὅτι ἀκρέμονες βοτανῶν ἦσαν αἱ ἀκρίδες. Ἄλλοι ὅμως προτίθενται καὶ διορθώσεις τοῦ χωρίου, οὐκ ἀποδεχόμενοι βεβαίως τὴν ἐρμηνείαν, ὅτι ἡ λέξις ἀκρίς σημαίνει ἀκρας βοτανῶν. Εὐγένιος ὁ Βουλγαρίας (ἐν ἑκατοστ. σελ. 33—34) ἀπαριθμεῖ τὰς διαφορὰς διορθώσεις καὶ ἐρμηνείας τῆς λέξεως ὑπὸ διαφορῶν γενόμενας λέγων: οὐχὶ ἀκρίδας τὰ ζῶα τὰ ὑμερόπτερα... οὐδὲ καρίδες κατὰ γραμματικὴν τῶν στοιχείων θέσιν, τὰ ἐχθῆδια... οὐδὲ ἐγκρίδες ἐν μέλιτι κατὰ τὴν νενοθευμένην τῶν Ἐθιωτέρων ἀνάγνωσιν, οὐδὲ τῶς ἀκράδες ὡς εἶπεν Ἀγράδες ὡς ἄλλοις τις (ὁ Βέλγας) ἀνέγνω· ἀλλ' ἀκρίδες, οἱ ἀκρέμονες, τὰ τῶν δένδρων ἀκρόδρα ἢ ὀπώρα ἀγριαί, ὡς πολὺ πιθανώτερον οἱ παλαιοὶ κρίνουσι. Ἐκ τούτων καταδήλον γίνεται ὅτι καὶ ὁ Εὐγένιος ἠπάσατο τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου, τοῦ Θεοφύλακτου καὶ τοῦ Ζυγαβηνῶ. Προκρίνας ὅμως ταύτην τὴν ἐρμηνείαν, δὲν ἀπίσχευ ἀμέσως κατωτέρω ὁ Εὐγένιος νὰ προτείνῃ ἰδίαν διορθώσιν τοῦ χωρίου, καὶ τοῦτο διότι ἐδέχετο μὲν ὅτι ὁ Ἰωάννης, ἔτρωγε κορυφὰς φυτῶν, ἀλλὰ δὲν ἐδέχετο καὶ ὅτι ἡ λέξις τοιοῦτόν τι ἐσήμαινε, διὸ προτείνει ἰδίαν διορθώσιν καὶ λέγει: «καὶ ἂν ἢ θεμιτὸν νὰ ἀποτολμῶμεν καὶ ἡμεῖς μικρὰν τινα τοῦ γράμματος παραποίησιν ἀγρίδες, τοντέσιν ἀγριοχορτα, ἢ ἀγριολάχανα, ἢ ἀγριοκαρποί»· ἀλλ' οὕτως ἐπιτυχῆ οὐδ' ἀναγκασίαν ἠγούμεθα τὴν διορθώσιν ταύτην τοῦ Εὐγενίου, ὡς κατωτέρω ρηθῆσεται. Καὶ Νικηφόρος δὲ ὁ Θεοτόκης ἐρμηνεύων τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον τῆς Κυριακῆς πρὸ τῶν Φώτων καὶ ἀπαριθμῶν ὡσαύτως τὰς τῶν ἄλλων γνώμας, ἐπάγεται: «λέγουσι δὲ οἱ τῆς Παλαιστίνης περιηγηταὶ ὅτι ἄχρι τῆς σήμερον εἰς τὴν ἐρημον τοῦ Ἰορδάνου βλαστοῦσι φυτὰ θρεπτικὰ καὶ γλυκύτατα. Πιθανώτατον οὖν

ἔστιν ὅτι ἐκ τούτων τῶν φυτῶν ἔτρωγεν ὁ Προδρόμος. Κατὰ ταῦτα φαίνεται ἀποδεχόμενος ὁ Θεοτόκης οὐχὶ ὅτι ἀκρίδες εἶναι τὰ ἄκρα τῶν βοτανῶν ἀλλ' ὅτι ἀκρίδες εἶναι **εἰς βοτανῶν**, αἵτινες φύονται καὶ σήμερον εἰς τὴν ἐρημον τοῦ Ἰορδάνου. Σημειωτέον δ' ὅτι φυτὸν καλούμενον ἀκρίς οὐδεὶς τ βοτανικῶν οὔτε εἶδεν οὔτε ἐμνημόνευσεν, οὐδὲ οἱ γράψαντες περὶ τῶν παρὰ τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ ἀναφερομένων φυτῶν. Παραλιπομεν δὲ νὰ μνημονεύσωμεν τοὺς παρ' ἡμῖν σήμερον ἐν βιβλίοις γράψαντας ὅτι «ἀκρίδες εἶναι αἱ ἄκρα τῶν φυτῶν, ἔτρωγεν ὁ Ἰωάννης δρασόμενος ἢ ἀλατισμένας, οἱ βλάστο τῶν φυτῶν», ἵνα μή τις τούτων τὸν χόλον διεγείρωμεν. Ἀπκρούμεν πᾶσαν διορθώσιν τῆς λέξεως καὶ δὴ τὴν τοῦ Βουγρέως, πολλῶ μᾶλλον, διότι αἱ λέξεις ἀκράδες καὶ ἀγρίδες κλ. οὐδαμοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀπαντῶσιν, ἀλλ' εἶναι ἰδίαι μόνον τῆς κοινῆς γλώττης, ἧτις δὲν χωρεῖ εἰς τὸ κείμενον τοῦ Εὐαγγελίου. Ἀποκρούμεν τὴν Ἰσχυροῦσαν ἐρμηνείαν σήμερον ὅτι «ἀκρίδες αἱ ἄκρα τῶν βοτανῶν ἢ φυτῶν» διότι τοιαύτην σημασίαν δὲν ἔχει ἡ λέξις, οὐδὲ μετεχειρίσθη τις τῶν ἀρχαίων ἐν τοιαύτῃ σημασίᾳ ταύτην, καὶ ἐάν τι ἐπιεράθη νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν λέξιν τοιαύτην σημασίαν, δὲ εἰσηκούσθη, διὸ οὐδεὶς τῶν λεξικογράφων τοῦλαχιστον μέχρι τοῦδε ἐπεχείρησε νὰ εἰσαγάγῃ τοιαύτην σημασίαν τῆς λέξεως ἐν τοῖς λεξικοῖς· μόνος δ' ὁ Ἰσιδώρος ὁ Πηλουσιώτης ἔδωκεν εἰς τὴν λέξιν τοιαύτην σημασίαν, ὡς προείπομεν, ἀλλ' οὕτως ἐπραξε τοῦτο διότι ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο πλουσία καὶ πολυτελής τροφή ἢ ἀπὸ τῶν ἀκρίδων διὰ τὸν Ἰωάννην διάγοντα βίον λιτὸν, ἀσκητικόν, ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἠγούμενος αὐτὸς ὡν καὶ ἱερέυς γράφων πρὸς τὸν Νεῖλον προέστρεπεν εἰς ἐγκράτειαν, ἵσως καὶ ἀποχὴν κρέατος νομίζων ὅτι καὶ διὰ τῆς ἀπὸ τούτων ἀποχῆς ἤθελεν ἀνυψώσῃ τὸν μοναχικὸν βίον τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἀσκητῶν. Ἄλλ' ἡ λέξις ἀκρίς οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ τὸ γνωστόν ἐντομον, ὡς ἐκ τῶν ἐξῆς δὴλον.

2. Ἡ λέξις ἀκρίς ἀπαντᾷ τὸ πρῶτον παρ' Ὀμήρῳ Ἰλ. φ. 12 ἐν παραβολῇ τινι ἐνθα σημαίνει τὰς κοινὰς λεγομένας ἀκρίδας, ἀπὸ Ὀμήρου δὲ μέχρις Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου πάντες οἱ συγγραφεῖς οἱ ποιήσαντες χρῆσιν τῆς λέξεως, ἔχουσιν αὐτὴν εἰς τὴν καὶ σήμερον διατηρουμένην σημασίαν, τὴν καὶ μόνην ὀρθὴν τοῦ νὰ σημαίνῃ τὸ ἐντομον (insectm), ὅπερ κοινότερον λέγεται ἀκρίδα καὶ πληθυντικῶς ἀκρίδαίς· οὕτω δὲ ὅπου ἀπαντᾷ ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ἡ λέξις ἀκρίς, ταύτην ἔχει τὴν σημασίαν καὶ οἰδεμίαν ἄλλην (πρὸς. ἐξοδ. 10, 4, 13, κέ Α'. Παραλ. 6· 28 7, 13 Περβ. καὶ Α' Βασ. 8, 37. Κριτ. 6, 5 καὶ ἀλλαχοῦ πολλάκις). Ἡ Παλαιστίνη καὶ ἡ Συρία ἐμαστιζόντο πολλάκις ὑπὸ ἀκρίδων, αἵτινες ἐπιπίπτουσι ἀπὸ Ἀραβίας ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μεγάλας ζημίας ἐπέφερον (Ἠσ. 33, 4). Ἀξία ἀναγνώσεως εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ προφήτου Ἰωὴλ 2 περιγραφὴ τῆς τῶν ἀκρίδων ἐνασκήσεως: πρὸς. καὶ Ἀποκ. 9, 3—7 καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθεν ἀκρίδες εἰς τὴν γῆν... ἡς τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων ὁμοία εἶποις. Καὶ εἰς τὴν χώραν τῶν Αἰθίοπων καὶ Ἀράβων

δὲ πνέουσι κατὰ τὸ ἔαρ ζέφυροι καὶ λίβες, ἔρχονται ἐκ τῆς ἐρήμου παμμεγέθεις ἀκρίδες, αἵτινες νέφη ἀποτελοῦσι πετώσαι, ὡς ὁ Διόδ. Σικ. (3, 23) διηγείται, πρὸς. καὶ Λιβίου (42, 2). Pomptimum omne, velut nubibus locustarum cooptertum esse... Ἐν αὐτῇ τῇ σημασίᾳ ἀπαντᾷ ἡ λέξις καὶ παρὰ Ἀριστοτέλει, ἀκρίδες τὰ πηθητικὰ ἔντομα.—ἔχει κοιλίαν καὶ ἀπὸ ταύτης τὸ λοιπὸν ἔτερον ἐκλιγμένον.—ἀκρίδες τινὲς ἐγένοντο αὐτόματοι ἐγκυοὶ κ. π. ἕλ. καὶ παρὰ Θεοφράτῳ καὶ ἀκρίδες πανταχοῦ μὲν εἰσιν, ὡς εἶπεν, πληθεταὶ δὲ ταῦτα τῶν τόπων οἰκίους λαμβάνειν καὶ τῶ μὴ διαφθεῖσθαι αὐτῶ τὰ φᾶ' ὁ συμβαίνει διὰ τὴν ἀργίαν τῆς χώρας· ἐν γὰρ τῇ γεωργουμένη ἀπόλλυται διὸ καὶ ἐκ τῆς ἐρήμου καὶ ἀργουσης καταφέρονται πρὸς τὴν οἰκουμένην καὶ ἐργασίον» (Ἀπόσπ. 14, 3) καὶ παρὰ Διοσκουριδῆ (περὶ ὕλης ἱατρ. 6, 57) «ἀκρίδες... τὴν ἀργίαν ἀχρεῖαν ἔχουσαι...», (παρ' Αἰλιανῷ Ἰ. Ζ. 3, 12) «μειοῦται δὲ κατὰ πολὺ τὰ τῶν ἀκρίδων νέφη», παρὰ Πορφυρίῳ (Α. Α. 1, 25) «ἀλλ' ὁ στρατῶ πειρῶντι κατὰ τὴν Λιβύην ἐπέπεσε νέφος ἀκρίδων» ἀπαντᾷ δ' ἔτι ἡ λέξις παρ' Ἀριστοφάνει εἰς Ἀχαρνεῖς, παρ' Ἀθηναίῳ (3, 64, 67 κ. ἄ.), Στράβωνι, Ἀρριανῷ, περὶ ὧν κατωτέρω ἔσται λόγος, οὐδόλωσ δὲ παρὰ Θουκυδίδῃ, Σοφοκλεῖ, Σενοβῶντι, παρὰ δὲ τῷ Θεοκρίτῳ μόνον ἐν συνθέσει (εἰδ. 1, 52) ἐνθα ὁ αἰσώλος λέγει, πλέκει ἀκριδοθήκας ἢ κατ' ἄλλην γραμμὴν ἀκριδοθήκας.

Ἐκ πάντων τούτων τῶν χωρίων τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἐν οἷς ἀπαντᾷ ἡ λέξις καταδήλον ἐγένετο, ὅτι οὐδεὶς οὐδέποτε ἐποίησατο χρῆσιν τῆς λέξεως ἀκρίς ἐν ἄλλῃ σημασίᾳ ἢ ταύτῃ· οὐδὲ δύναται τις νὰ προσαγάγῃ ἐν κἂν παράδειγμα, ἐνῶ ἔχει ἡ λέξις τὴν σημασίαν ἀκρα φυτῶν, διὸ ἀπορριπτεῖα τυγχάνει ἡ γνώμη τῶν φρονούντων ὅτι ἀκρίδες εἶναι αἱ ἄκραι φυτῶν, ἃς ἔτρωγε ὁ Ἰωάννης βρασμαίνας ἢ ἀλατισμένας, ὡς τις λέγει.

3. Ἀποδείξαντες ὅτι ἡ λέξις ἀκρίς δὲν ἔχει τὴν σημασίαν ἄκρα φυτῶν, ἐρχόμεθα ἤδη νὰ ἀποδείξωμεν, ὅτι ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστῆς ἐνεδύετο δῆμα καμήλου καὶ ἔτρωγε τὰς κοινὰς λεγομένας ἀκρίδας· καὶ τὸ μὲν ἐνδύμα ἦτο ἴδιον τῶν πενεστέρων καὶ τῶν προφητῶν (Δ'. Βασ. 1, 8, ἐβρ. 11, 37), ἡ δὲ τροφή ἢ ἀπὸ τῶν ἀκρίδων ἐπίσης τῶν πενήτων· ὄντως πολλοὶ λαοὶ καὶ οἱ Ἕλληνας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ μάλιστα αἱ πενέστεραι τάξεις ἐτρέφοντο μὲ ἀκρίδας· οὕτω παρ' Ἀριστοφάνει ὁ Δικαιόπολις ἐρωτᾷ τὸν Λάμωνα (Ἀχαρ. 1116).

πότερον ἀκρίδες ἦδ' ἔστιν ἡ κίχλας; ἦτοι ποῖον ἐκ τῶν δύο αἱ ἀκρίδες εἶναι νοστιμότεραι ἢ αἱ κίχλας; ἡ ἀντίθεσις τοῦ ἀκρίδες πρὸς τὸ κίχλας ἀκριδῶς δεικνύει τί ἦσαν αἱ ἀκρίδες, ὡς ἐκ περισσοῦ ὅμως παραθέτομεν καὶ τὴν λατινικὴν μετάφρασιν· ἧτις ἔχει, utrum Locustae an turdi meliores sunt? ἐνθα ὁ Alb. Mueller σημειοῖ. Ἀκρίδες, cibus vilissimi pretii (τροφή εὐτελεστάτης ἀξίας)· Locustis Graecos vesci solitos esse docet Nicophon παρὰ σχολ. Ἀριστοφάνους Ὀρνισ 85· ἐνθα ὁ Νικοφῶν διδάσκει

ἀπερ ἔσθιει τὰ πόνηρ' ὀρνίθια σέρφους ἴσως ἀκρίδας, πάρνοτας.

Τὸ δὲ ἐσθίειν ἀκρίδας κατὰ τὸν ἀρχαῖον σχολιαστὴν ἐθεωρεῖτο διαίτα εὐτελής καὶ ἰδία τῶν πενεστέρων. Ἐκ τοῦ Θεοκρίτου δὲ πάλιν μανθάνομεν καὶ ὅτι διετήρουν τὰς ἀκρίδας εἰς κλωθούς, ἀκριδοθήκας, καὶ ὅτι καὶ ὄργανα κατασκευάζον πρὸς ἄγραν, τὰς ἀκριδοθήκας, ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται διὰ τί ὁ παῖς κατασκευάζει τοιαύτας (Εἰδ. 1, 52).

Ὅτι δὲ καὶ ἄλλοι λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς ὡσαύτως μὲ ἀκρίδας ἐτρέφοντο, διὸ καὶ ἀκριδοθήκας καλοῦνται, εἶναι γνωστόν καὶ μεμαρτυρημένον ὑπὸ πολλῶν συγγραφέων οὕτω παρὰ τοῦ Ἡρόδοτου (4, 127) μανθάνομεν καὶ τὴν σκευασίαν αὐτῶν τοὺς δὲ ἀττελέθουσεπάρ θηρεύσασιν ἀνήγαντες πρὸς τὸν ἥλιον, καταλέουσι καὶ ἐπειτα ἐπὶ γάλα ἐπιπάσσουτες πίνουσιν· οἱ ἀττελέθουσι εἶδος ἀκρίδος εἶναι πρὸς. Πλιν. Η. Ν. 29 (4). 29, 13. Adversantur et locustarum minima sine pennis, quos attelabos vocant παρβ. Ἀρριαν. Ἰνδ. 29, καὶ παρὰ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ (3, 29) «βραχὺ δὲ τούτων (ἀπέχοντες ἀκριδοθήκας) κατοικοῦσι τὰ συναρίζοντα πρὸς τὴν ἐρημον... κατὰ γὰρ τὴν ἐκρινὴν ὄραν παρ' αὐτοῖς ζέφυροι καὶ λίβες παμμεγέθεις ἐκρίπτουσιν ἐκ τῆς ἐρήμου πλῆθος ἀκρίδων ἀμόθητον, τοῖς δὲ μεγέθει διαλλέττον καὶ τῇ χροῇ τοῦ πτερώματος εἰδεχθὲς καὶ ρυπαρόν». Ἐκ τούτων σαφιλῆς τροφὰς ἔχουσιν ἅπαντα τὸν βίον». Ὀρίζει δὲ ὁ Διόδωρος καὶ τρόπον τῆς θήρας καὶ τῆς σκευασίας λέγων αἰδιοτρόπως αὐτῶν ποιοῦμενοι τὴν ὑθραν. Παρὰ γὰρ τὴν χώραν αὐτῶν ἐπὶ πολλοὺς σταδίους παρῆκει χαράδρα βάθος ἔχουσα καὶ πλάτος ἕξιν λόγου. Ταύτην πληροῦσιν ἀγρίας ὕλης οὐσῆς ἀρθῆνον κατὰ τὴν χώραν· ἐπειθ' ἐταν τῶν προειρημένων ἀνέμων πνεόντων προσφέρηται τὰ νέφη τῶν ἀκρίδων... τήνονσι τὸν ἐν αὐτῇ χόρον. Ἐγειρομένου δὲ καπνοῦ πολλοῦ καὶ δρυμῆος αἱ μὲν ἀκρίδες ὑπερπετόμεναι τὴν χαράδραν καὶ τὴν τοῦ καπνοῦ δρυμότητα πριγόμεναι καταπίπτουσιν ἐπὶ τὴν γῆν, ὀλίγον διαπετασθεῖσαι τόπον. Τῆς δὲ ἀπωλείας ἐπὶ πλείονας ἡμέρας γενομένης μεγάλοι διανίστανται σωροὶ καὶ τῆς χώρας ἐχούσης ἀλμυρίδα¹ πολλὴν πάντες προσφέρουσι ταύτην ἀθροῖς τοῖς σωροῖς καὶ διατῆζαντες εἰκείως, ποιοῦσι τὴν τε γεῦσιν πρόσφορον· ἡ μὲν οὖν διατροπὴ τούτοις παραχρήμα καὶ τὸν ἕτερον χρόνον ἀπὸ τούτων τῶν ἰσῶν ὑπάρχει· πρὸς. καὶ Στράβωνος (16 σλ. 772) (οἱ ἀκριδοθήκας κάτοικοι τῆς Ἀραβίας) ζῶσιν ἀπὸ ἀκρίδων ἃς οἱ ἱερνοὶ λίβες καὶ ζέφυροι πνέοντες μεγάλοι συνελαθρύνουσιν εἰς τοὺς τόπους τούτους... συγκόψαντας αὐτὰς μεθ' ἀλμυρίδος μάλας ποιοῦντες καὶ χρῶνται. καὶ Διοσκουριδῆ (Β, 37), ὅστις λέγει, ὅτι χρῶνται αὐτῇ (τῇ ἀκρίδι) κατακόρας οἱ κατὰ Λε-

1) Ἡ ἀλμυρία εἶναι ἕδαφος ἀλατωδές.

πτεν Αίθρες. Ο δ' Ἀγαθαρχίδης παρὰ Φωτίῳ (βιβλιοθ. κώδ. 250) λέγει «ὅτι τῶν εἰρημένων οὐ πολὺ διεστῶτες εἰσιν οἱ ἀκριδοφάγοι... ὑπὸ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερινὰν ὅτε λίθες παρ' αὐτοῖς καὶ ζέφυροι πνέουσι, παμμεγεθῶν ἀκριδῶν πληθὸς ἀμύθητος ἐκ τῆς ἀνισοτροπίας μετὰ τῶν ἀνέμων παραγίνεται γῆς, τῇ μὲν δυνάμει τῆς πτήσεως τῶν ὀρνίθων μικρὸν παραλλάττον, μακρὸν δὲ τῷ σώματι. Ἀπὸ τούτου τοῦ ζώου τρέφονται πάντα τὸν χρόνον, ἄλλως τὸν τούτοις καὶ τεταρτεχυμένους χρώμενοι. Καπνῷ δὲ ταύτας θηρῶσιν ἐκ τοῦ ἀέρος ἐπὶ γῆν καταφέροντες». Πρὸς καὶ Πλανίου (H. N. 6,35) «pars quaedam Aethiopum locustis tantum vivit, fumo et sale duratis in annua alimenta ii quadragesimum annum vitae non excedunt». Πλὴν δὲ τῶν λαῶν τούτων καὶ οἱ Ἑβραῖοι οὐ μόνον ἐγίνωσκον πλείστα εἶδη ἀκριδῶν (Γωὴλ 1, 4), ἀλλὰ καὶ ἐτρέφοντο διὰ τούτων ὡς δὴλον ἐκ τῆς Ἐξόδου (16, 14 Πρὸς. Ἀριθ. 11, 31) καὶ μάλιστα ρητῶς λέγεται ἐν τῷ Λευϊτικῷ, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ ἀπηγορευμένων καὶ μὴ ζώων κλπ. ἔνθα βλέπομεν, ὅτι ἐπιτρέπεται τοῖς Ἰσραηλίταις νὰ τρώγῃσι τὰς ἀκριδας (τὰ ἔντομα δηλ.), ἔνθα φέρεται: ταῦτα φάγεσθε ἀπὸ τῶν ἐρπετῶν τῶν πετεινῶν. ἂ ἐπι τέσσαρα, ἂ ἔχει σκέλη ἀνώτερον τῶν ποδῶν αὐτοῦ, πληθὺν ἐν αὐτοῖς ἐπὶ τῆς γῆς καί... καὶ τὴν ἀκριδα καὶ ὁμοία αὐτῇ (Λευϊτ. 11, 22). Λοιπὸν καὶ ὁ Ἰωάννης ὡς Ἑβραῖος ἔτρωγε ἀκριδας, διότι ἐπιτρέπετο αὐτῷ ὑπὸ τῆς θρησκείας του νὰ τρώγῃ ταύτας. Ἡ δ' ἑρμηνεία αὕτη οὐδόλως ἀντιστρατεύεται εἰς τὸ πνεῦμα τῶν περὶ τοῦ Ἰωάννου ὑπὸ τῶν Εὐαγγελιστῶν διηγήσεων, ὅτι δηλ. οὗτος διηγήσατο λιτῶς καὶ εὐτελεῶς.

Νομίζομεν ὅτι φανερώτατα ἤδη ἀπεδείχθη ὅτι ὁ Ἰωάννης ἔτρωγεν ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας ὡν παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ κειμένη καὶ πλησίον πολλῶν πόλεων οὐχὶ τὰς ἄκρας τῶν φυτῶν, ἀλλὰ ἀκριδας, αἵτινες ἦσαν συνήθεις τροφὴ καὶ μάλιστα τῶν πενήτων καὶ λιτῶν δικαιτωμένων, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν εἶπομεν.

Περαινοῦντες τὰ περὶ τούτου, ἀρκεῖ νὰ μνημονεύσωμεν καὶ τοῦτο ἄξιον παρατηρήσεως καὶ προσοχῆς καὶ τὰ μέγιστα συντελοῦν εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνώμης ἡμῶν ὅτι δηλ. ὁ Θεοφύλακτος, ἑρμηνεύων τοὺς λόγους τῶν εὐαγγελιστῶν Ματθαίου καὶ Μάρκου, εἰς μὲν τὸν Ματθαίου, ὡς προείπομεν, λέγει ὅτι αἱ ἀκριδες ἦσαν βοτάναι ἢ ἀκρόδρυα, εἰς δὲ τὸν Μάρκον, εἰτε ἐπιλαθόμενος τὸ ἐκεῖ γραφέν εἴτε μετὰ κρείσσονα μελέτην καὶ ἐζήτησιν δέχεται ὅτι αἱ ἀκριδες ἦσαν τὰ ἔντομα, διὸ λέγει πάντως μὲν καὶ τὴν ἐγκράτειαν αὐτῶν δηλοῦν (ἀλληγορικῶς δὲ ἑρμηνεύων τὸ διὰ τί ἔτρωγεν ἀκριδας προστίθησι) σύμβολον τῆς λογικῆς τροφῆς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, τάχα δὲ καὶ τῆς τότε τοῦ λαοῦ λογικῆς τροφῆς σύμβολον ἦν οὐκ ἐσθιοντός τι τῶν καθαρῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ οὐδὲ νοούντος τι ὑψηλόν, ἀλλὰ τρεφομένου λόγῳ μετεωρολόγῳ μὲν δοκοῦντι καὶ ἀναπνέοντι, καταλίπτοντι δὲ πάλιν τοιοῦτον γὰρ ἢ ἀκρις πηδῶσα ὡς ἐπὶ τὸ ὕψος, εἶτα δὲ πάλιν καταλίπτοσα. Ὁ Θεοφύλακτος καθαρώτατα ἐνταῦθα δέχεται ὅτι ὁ Ἰωάννης

ἔτρωγεν ἀκριδας, τὰ ἔντομα δηλ. καὶ πειράται, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης νὰ δώσῃ καὶ τὸν λόγον.

Ὡς αἱ πενέστεραι τάξεις ἐν Ἀθήναις, ὡς εἶδομεν, καὶ ἀλλαχοῦ ἔτρωγον τὰς ἀκριδας, οὕτω καὶ οἱ πτωχοὶ Ἰουδαῖοι συνείθιζον νὰ τρώγῃσιν ἀκριδας καὶ σήμερον παραμένει ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὅπερ πιστοῦται ὑπὸ σοφῶν ἀνδρῶν καὶ ἐμβριθῶν περιηγητῶν τῶν χωρῶν ἐκείνων οὕτω βεβαίως ὁ Bochart (Hieroz p 2 4 7), ὁ Niebuhr, ὁ μέγας ἱστορικός (descript. Arabiae), ἔνθα λέγει ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Ἰερουσαλῆμ μετὰ μεγάλης εὐχαριστήσεως τρώγουσι τὰς ἀκριδας ὁ δὲ Ἰερώνυμος (contra Jovan. 2. 7) λέγει ἐπίσης, ὅτι οἱ Ἀνατολίται καὶ οἱ λαοὶ τῆς Αἰθιοπίας ἔχουσι τὴν συνήθειαν νὰ τρώγῃσι τὰς ἀκριδας, καὶ εὐρίσκουσιν αὐτάς εἰς πλῆθος μέγα φερομένας ὡς νέφη εἰς τὰς ἐρήμους. Καὶ ὁ Ioseph de Saint Ange λέγει ἐτι ὅτι καὶ αὐτὸς ἔφαγε καὶ βεβαίως ὅτι ἔχουσι γεῦσιν ὁμοίαν μεγάλων καραβιδῶν. Ἰδοὺ αὐταῖς λέξις οἱ λόγοι τοῦ Ioseph εἰς Gazophylacium persicum «J' ai mangé de bons plats de ces sauterelles à l' exemple des Arabes, qui les mangent cuites dans l' eau avec du sel, elles sont aussi bonnes comme les plus grosses Cherrettes de mer aux quelles elles ressemblent» καὶ ὁ Sob Ludolf. (Hist aethiop 1, 13) λέγει καὶ οἱ Αἰθιοπες ὅτι τρώγουσιν ἀπλήστως τὰς ἀκριδας, πρὸς καὶ Saint Thomae d' Aquin, ὅστις προσθέτει ὅτι ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀπὸ ἀκριδῶν καὶ μέλιτος κατασκευάζεται τροφὴ διὰ τὰς πενέστερας τάξεις τοῦ λαοῦ ὅτι ἐτι καὶ σήμερον προσφέρουσι τοῖς ὁδοιπόροις τροφὴν εἰς τὰς πόλεις τῆς Ἀραβίας ἀπὸ ἀκριδῶν, τὰς ὁποίας βράζουσιν ὡς τὰς καραβιδῆς ἢ ψήνουσιν ἐπὶ τοῦ πυρός λέγει προσέτι ὅτι αἱ ἀκριδες αὐταὶ ὁμοιάζουσι κατὰ τὸ σχῆμα πρὸς μικροὺς ἵππους καὶ τὸ μῆκος των εἶναι ἐνίοτε 12—15 ἑκατ τοῦ μέτρου (Explication suivie des quatrers. Evang. tom. 1. p. 146).

Ἐξ ὧν τούτων ἐξάγεται ὅτι ἡ μόνη ἀληθὴς καὶ ὀρθὴ ἑρμηνεία εἶναι ὅτι ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστῆς καὶ Πρόδρομος εὐρισκόμενος εἰς τὴν ἐρημον τῆς Ἰουδαίας, ἐν ἣ ἦσαν καὶ πόλεις καὶ περιχώρα ἔτρωγεν ἀκριδας, τὰ ἔντομα, καὶ τοῦτο εἶτε διότι ἦτο ἐπιτετραμμένον τοῖς Ἰσραηλίταις ὑπὸ μωσαϊκοῦ νόμου, ὡς εἶπομεν τὸ τρώγειν ἀκριδας. (Λευϊτ. 11, 22) εἴτε διότι ἀνῆκεν εἰς τὴν τῶν πενήτων τάξιν ὡς καὶ ἐκ τοῦ ἐνδύματος δὴλον.

Καὶ ἡ συνήθεια αὕτη μεταδοθεῖσα καὶ σήμερον ἐτι παραμένει παρὰ τισι λαοῖς τῆς Ἀνατολῆς, σημειωτέον ὅτι αἱ ἀκριδες αὐταὶ εἶναι μεγάλα καὶ μικρὰ πτερυγία ἔχουσι. Πᾶσα δὲ ἄλλη ἑρμηνεία τῆς λέξεως ἐν τοῖς δυοῖν χωρίοις τῶν Εὐαγγελιστῶν Ματθαίου (5, 5) «Καὶ ἡ τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκριδες καὶ μέλι ἄγριον» καὶ Μάρκου (1, 6), «καὶ ἐσθίων ἀκριδας καὶ μέλι ἄγριον» διατηρουμένης τῆς γραφῆς ἀκριδες, ἀκριδας ἦτις καὶ ἡ μόνη ὀρθὴ, εἶναι ἡ πεπλανημένη. Ἡ δὲ γνώμη ὅτι αὐταὶ ἦσαν αἱ ἄκραι τῶν φυτῶν ἢ βοτανῶν, ἢ δένδρον οὐ τοὺς καρπούς ἔτρωγεν πόρρω ἀπέχει

τῆς ἀληθείας καὶ δὴ ἀπορριπτέα, καὶ δι' οὗς λόγους εἶπομεν καὶ μάλιστα καὶ διότι ἵνα παραδεχθῶμεν τὰς ἑρμηνείας ταύτας πρέπει νὰ μεταβαλῶμεν τὴν λέξιν καὶ εἰσαγάγωμεν εἰς τὸ κείμενον τοῦ Εὐαγγελίου ἄλλην λέξιν καὶ διότι οὐδαμοῦ ἢ λέξις ἀκρις ἀπαντᾷ εἰς ταύτην τὴν σημασίαν.

Ἐν Ἀθήναις κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1890.

ΕΥΑΓ. Κ. ΚΟΦΙΝΙΩΤΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΕΥΡΗΜΑ ΕΝ ΤΡΕΒΗΡΟΙΣ

Ἐναγχοῦς ἀπεκαλύφθη ἐν Ἐράκκῃ ἀρχαιολογικὸν εὐρημα, ὅπερ κατ' ἐξοχὴν ἀπαγορεύει τοὺς περὶ τὰ ἀρχαῖα διατρέχοντας. Ἐν τῇ ἀνορύξει δὴλον ὅτι βόθρου ἀνεῦρον τὸν καρμὸν ἀνδραγατοῦ ἱππέως. Ἐντυθεν τὸ ἐνδόξιμον λαβῶν ὁ ἀνασκάψας ἐπεχείρησεν ἐρευνᾶσαι, ὡν ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἀναχωσικὴ καλῶς διατηρουμένη Τρίτωνος. Εἶτ' ἀνευρίθη καὶ δευτέρος ἀνδραγατοῦ ἱππέως, οὗ ὁ στυλοβάτης ἔχει ὕψος περὶ τὸ 1 1/2 μέτρον μετὰ τῆς αὐτῷ ἀνηκούσης βάσεως. Ὁ δὲ δευτέρος οὗτος ἱππεὺς εἰκονίζεται ἐν ἡ στιγμῇ ἐφορᾷ ἐπ' ἐχθρὸν καὶ κάτωθεν τοῦ ἵππου κίεται ἠττημένος βάρβαρος, οὗ ἡ κεφαλὴ ἀνὰ μέσον τῶν ἐμπροσθίων σκελῶν τοῦ ἵππου βλέπει πρὸς τὰ ἔξω. Ἡ δὲ στήλη ἐν τοῖς κοιλώμασι δεικνύει τέσσαρας θεότητες, ὡν δύο ἀπηλλάγησαν τοῦ ἀργιλλώδους περάματος. Παριστάνουσι δὲ αὐταὶ τὴν Ἀθηνᾶν καὶ τὴν Περσεφόνην, καὶ τὴν Ἥραν. Ἡ τρίτη πλευρὰ ἐνεργᾷ πρῶτον τὴν κεφαλὴν ἀνδρός. Ἄλλ' ἐκ τοῦ χαρακτηριστικοῦ προσώπου καὶ τοῦ σθεναροῦ λαίμου κρίνοντες οἱ ἀρχαιολογοὶ εἰκοτολογοῦσιν, ὡς ἔχοντες ἐνώπιον αὐτῶν τὴν εἰκόνα τοῦ Ἡρακλείου καὶ ἐξ ἀναρίθμων ἀναλογιῶν τεκμαίρονται, ὅτι τὸ τέταρτον κοιλώμα ἐγκρύπτει παράστασιν Ἑρμοῦ. Τὸ δ' ὕψικόν συνίσταται τοῦτο μὲν ἐξ ἐρυθροῦ ἀμμίτου, τοῦτο δ' ἐκ κογγυλοῦ λίθου παρεμφερούς πρὸς τὸν τοῦ περιβόλου τοῦ Μίετς. Σημειωτέον, ὅτι αἱ γλυφαὶ εἰσι πρόσφατοι καὶ ἐξαγγέλουσι τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν καὶ ἐπιδειξιότητα τοῦ τεχνίτου.

Συνωδᾷ τῇ ἐκτελεσεῖ αὐτῶν ἠρμῶνται τὰ ἀρχαιολογικὰ ταῦτα εὐρήματα ἐκ τῆς β' ἢ γ' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος, τὸ δὲ ζήτημα τοῦ καθορισμοῦ τῶν συντριμμάτων εἶνε εὐκόλον πρὸς ἀπάντησιν. Ταῦτα δὴλα δὴ ἀπέτελλον ἐξέδραν πρὸς ἀνάμνησιν ἐνὸς τετελευτηκότος ἱππέως. Διαφερόντως δὲ προσπορίζει τῷ θεατῇ τὴν πεποιθήσιν ταύτην ἡ εἰκὼν τοῦ μαχημένου στρατιώτου. Τὸ ἔντεχον ἐκεῖνο θέμα δι' ἐπιτυμβίου λίθου ἱππέων ἀνήκει εἰς τὰ συχνότατα τὰ ἀπαντῶντα ἐν τοῖς γοθογερμανικοῖς ἔθροις. Οὕτω γνησίως ἀντιστοιχοῦσα εἰς τὴν περὶ καλοῦ αἰσθησίν τοῦ στρατιώτου παρίσταται ἡ ἱστορομένη παράστασις σχεδὸν τυπικῇ. Τὸ ἐν Μογοντία

1) Τὰ ἐπὶ τῶν τοίχων κοιλώματα ἐφ' ὧν ἐποθεῖτον ἀγάλματα, καλοῦνται παρ' ἀρχαίους νόμφοι.

μουσεῖον ἀριθμεῖ μόνον ἐξ τοιαῦτα μνημεῖα. Τῇ 15ῃ ἰανουαρίου 1887 ἀνευρίθη ἀνάγλυφος πλάξ ἐν Κολωνίᾳ ἐναντι τοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἀνακτόρου, εἰκονίζουσα προσομοίαν σκηνῆν. Εἶνε ὁ ἐπιτύμβιος λίθος ἐνὸς τῶν ἱππέων τοῦ ἱππικοῦ τάγματος τῶν Νωρικῶν, ὅστις ἐκαλεῖτο Τιβέριος Φλάβιος Βάσσος. Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐξέδρας, ἐλλείπει ἐτι μεσαιὰ βᾶσις, ἐφ' ἧς ἀνέκαθεν ἔκειντο οἱ ἀνδριάντες τῶν ἱππέων. Ἀριθμῶς δ' ἡ ἀναθηματικὴ στήλη ἐκεῖτό ποτε ἐπὶ τῆς σειρᾶς τῶν ὀρέων ἐφ' ὧν τῶν προπόδων νῦν ὑπάρχει ἡ Ἐράκκη. Καὶ καθὼς ἡ πολυτέλεια τῶν μνημείων ἐπὶ τῆς ἐν Ρώμῃ Ἀππίας ὁδοῦ (Via Appia) ἐκδηλοῖ τὴν δυνάμειν καὶ τὸν πλοῦτον τῶν ρωμαϊκῶν οἰκῶν, οὕτως ἡ πρὸ χιλιῶν ἐξακοσίων ἐτῶν τὰ νῦν ἀνακαλυφθεῖσα στήλη μνηνεῖ τὴν δύξαν ἐνὸς ἐν αυτοκρατορικῇ ὑπηρεσίᾳ τελευτήσαντος στρατάρχου, ὡς οὐ τέλος ἡ φραγκικὴ μακία κατεκρήμισε τὴν στήλην ἐντὸς τῆς κοιλάδος. Παρίκοντες τὸ ἀρβριδιον τοῦτο, ἐπιλέγομεν, ὅτι μέρος τῶν ἀρχαίων αὐτῶν ἀντικειμένων ἐκτίησται ὁ καθηγητῆς διδάκτωρ Χίτνερ ὑπὲρ τοῦ μουσεῖου τῶν ἐν Τρεβήροις ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπόλοιπα εἰσιν ἐπ' ἴσης ἐξησφαλισμένα ὑπὲρ τῆς συλλογῆς τοῦ αὐτοῦ μουσεῖου. Ἐκ τῆς αὐτῆς ἐφημερίδος σταχυολογοῦμεν καὶ τὰς ἐξῆς στατιστικὰς περὶ τῆς Βερολιναικῆς βιβλιοθήκης. Ἡ ἐν Βερολίνῳ λοιπὸν βιβλιοθήκη ἀριθμεῖ τό γε νῦν 797 καὶ 974 τόμους (τούτοις δεδεμένους), ἐν εἰς εὐρηγνται 24 024 χειρόγραφα. Ἡ δὲ πανεπιστημιακὴ βιβλιοθήκη αὐτῆς περιέχει νῦν 137,792 δεδεμένους τόμους, παρεκτὸς τούτου ἔδετα πανεπιστημιακὰ συγγράμματα 53,373 καὶ 3000 σχολικὰ συγγράμματα, ἅτινα ἐνούμενα ἐν συλλογῇ τόμων ἀποτελοῦσι 2500 δεδεμένους τόμους. Ἰστέον ὅτι οἱ ἀναγεγραμμένοι οὗτοι ἀριθμοὶ πηγάζουσιν ἐξ ἐπισήμου καταμετρήσεως, ἧτις ἐνηργήθη κατὰ μάρτιον καὶ ἀπρίλιον τοῦ ἔτους τούτου τῇ διαταγῇ τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας. Ἐν δὲ τῇ καταμετρήσει αὐτῇ καὶ τὰς δύο ἐν Βερολίνῳ βιβλιοθήκας (δηλ. τὴν βασιλικὴν καὶ τὴν πανεπιστημιακὴν) μνημονεύονται καὶ αἱ δέκα λοιπαὶ ἀκαδημαϊκαὶ κατὰ τὴν Πρωσίαν βιβλιοθήκας, πρὸς τοῦτοις αἱ βασιλικαὶ τοιαῦται ἐν Δυσσελδὸρφῃ καὶ ἐν Βεισβάδῃ καὶ ἡ ἐν Ἐρφούρτῃ ἐπ' ἴσης βασιλικὴ βιβλιοθήκη. Μνημονεύτεον ὅτι ἡ ἐν Βόννῃ πανεπιστημιακὴ βιβλιοθήκη ἀριθμεῖ 219,086 τόμους (ἐν εἰς χειρόγραφα) ἡ ἐν Βρεσλαυίᾳ 263,639 (ἐν εἰς χειρόγραφα 7305) ἡ τῆς Γοττίγγης 442,371 τόμους (ἡγουν πανεπιστημιακῆ) μετὰ χειρογράφων 5,212 ἡ ἐν Γρεϊφσβάλδῃ 132, 783, ἡ ἐν Χάλλῃ 186,146 ἡ μετὰ 1830 χειρογράφων ἡ ἐν Κιέλω 192,500 (μετὰ 2,359 χειρογράφων) ἡ ἐν Καϊνισβέργῃ 203,306 ἡ ἐν Μαξβούργῃ 146,200 τόμους ἡ Παυλίνας ἐν Μονστερῇ βιβλιοθήκη τῆς Ἀκαδημαϊκῆς περιέχει τόμους 95,000 ἡ τοῦ λυκείου ἐν Βρουνοβέργῃ 14,500. Ἡ δὲ βασιλικὴ κατὰ τὸν ἀγρὸν βιβλιοθήκη τῆς Δυσσελδὸρ-

α) Ἐν ᾧ κατὰ τὴν ἐκεί μαθητείαν ἡμῶν ἐν ἔτει 1853 μόλις ἐκείνητο πενηκονταχιλιῶν τόμους.

φης ἀριθμῆι 40,532 τόμους· ἡ ἐν Βισβιάδῃ παρομοία 87,912, ἡ ἐν Ἐρφοῦ, τῆ 48,397. Ὁθεν ἐξάγεται ὁ ἀριθμὸς 3,009,035 τόμοι. Καθόλου δὲ παρατηροῦμεν, ὅτι οἱ ἀριθμοὶ οὕτω ἐφίκοντο τοῦ ὕψους, ὃ προσεδωκώμεν, διότι ἡ τοῦ Βερολίνου βιβλιοθήκη, ὡς ἐν παραδείγματι, ἐλογίσθη ἐν ἑκατομύριον τόμων.

Ἐν Ἀθήναις αὐγούστῳ ἀρξάμενῳ 1890.

Ὁ ἑκτακτος συνεργάτης
Ν. ΠΕΤΡΗΣ

ALPHONSE DAUDET

ΣΥΖΥΓΟΙ ΚΑΙ ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ

(Συνέχεια ἰδε προηγούμενον ἀριθμὸν).

VI

Ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν αὐτήν.

Τὴν φορὰν ταύτην σοὶ γράφω ἐκ τῆς κλίνης, ἀγαπητῆ μου θεία! Συνετριβὴν ὅλη ἐκ τοῦ συγκλονισμοῦ τῆς τρομερᾶς σκηρῆς!

Ποῖος θὰ ἠδύνατο νὰ μαντεύσῃ ὅτι τὰ πράγματα ἤθελον λάβει τοιαύτην τροπὴν;

Ἐν τούτοις, θεία μου, εἶχον λάβει ἀπραγῶς ὅλας τὰς προφυλάξεις μου.

Ἴδου ἐν ὀλίγοις πῶς ἐγείνεν ἡ σκηρῆ.

Εἶχον ἐγκαίρως εἰδοποιήσῃ τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν της, αἱ ὁποῖαι ἔμελλον νὰ ἔλθουν μετὰ μίαν ὥραν· εἶχον ἐκλέξει διὰ τὴν μεγάλην σκηρῆν, ὡς καταλληλοτάτην, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἐγειρόμεθα ἀπὸ τῆς τραπέζης οἱ δὲ ὑπηρεταὶ ἀφαιροῦσι τὰ ἐπ' αὐτῆς· τὸ ἐστιατόριον, ὡς γνωρίζεις, εἶνε παραπλευρῶς τοῦ δωματίου ὑπερ ἔχει ὡς σπουδαστήριον. Εὐθύς ἀπὸ τῆς πρωίας εἶχον ἐτοιμάσει τὰς καροσοστοιχίας μου· ἀνέκρουον δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ κλειδοκουμβάλου μου ἐπὶ τρεῖς ὥρας κατὰ συνέχειαν ὅλα τὰ μουσικὰ τεμάχια ὅσα μέχρι νευρικοῦ ἐρεθισμοῦ ἀπεχθάνεται. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν τὸν ἐμπόδισεν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐργασθῆ, χωρὶς ποσῶς νὰ ταραχθῆ. Ἡ πρώτη αὐτῆ ἀποτυχία μὲ ἐξέπληξε, τὸ ὁμολογῶ, ἀλλὰ δὲν μὲ ἀπεθάρρυνε. Κατὰ τὸ πρόγευμα ἔδειξε τὴν αὐτὴν ὑπομονὴν παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα ἀφοῦ εἶχον διατάξει τὸν μάγειρον καὶ εἶχε παρασκευάσει ἀπικλειστικῶς ὅσα φαγητὰ ἐγνώριζον ὅτι ἦσαν τῆς ἀντιπαθείας του. Ἐὰν ἔβλεπες δὲ καὶ τὴν ἐνδυμασίαν μου! Ἐν φόρεμα ἀκομψότατον μὲ ἐν ἐπώμιον τὸ ὅποιον εἶχον ἀκόμη ἀπὸ τὸ σχολεῖον τῶν καλογραϊῶν, μία μικρὰ ποδιά μεταξωτὴ μαύρη καὶ τὰ μαλλιά ἀκένιστα καὶ ἐριμμένα ἀμελῶς ὀπισθεν! . . . . .

Ἀνεζήτουν ἐπὶ τοῦ μετώπου του σημεῖα ἐρεθισμοῦ τὴν

κάθετον ἐκείνην ρυτίδα, τὴν ὁποῖαν ὄλοι πλέον γνωρίζομεν εἰς τὸ σπῆτι τὴν ὁποῖαν σχηματίζει ὅταν συσπᾶ τὰς ὄψεις εἰς τὴν ἐλαχίστην ἐναντιότητα. Ἐν τούτοις. . . . τίποτε! τίποτε! Ἡδύνατό τις νὰ εἶπῃ ὅτι μοῦ εἶχον κατὰ τὴν ἀπουσίαν μου ἀλλάξῃ τὸν ἄνδρα μου.

Μοὶ εἶπε μετὰ γαληνιαίου καὶ συμπαθῶς θλιβεροῦ τόνου φωνῆς :

— Πῶς; ἐπανελάβες τὸ παλαιὸν κτένισμά σου;

Τίποτε ἄλλο, οὔτε λέξιν.

Ἐγὼ σχεδὸν μόλις τῷ ἀπήντησα, μὴ ἐννοῶσα νὰ ἐπισπεύσω τὴν συγκρούσιν πρὸ τῆς ἐλεύσεως τῶν μαρτύρων, ἀλλὰ καὶ καταλαμδνομένη προκαταβολικῶς ἐκ συγκινήσεως ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ τῆς σκηρῆς, ἣν προῦκάλουν. Τέλος πάντων μετὰ τινὰς ἀπαντήσεις μου ζηροτάτας, ἠγέρθη τῆς τραπέζης καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὸ σπουδαστήριόν του. Ἡγέρθη καὶ ἐγὼ καὶ τὸν ἠκολούθησα, τρέμουσα ὅλη.

Ἦκουον ἤδη τὰς φίλας μου εἰσελθούσας εἰς τὴν παρακειμένην μικρὰν αἴθουσαν ὃ δὲ ὑπηρετῆς ἐπηγαινοῦρηχοτο τακτοποιῶν τὰ ἀπὸ τῆς τραπέζης ἀφαιρούμενα σκεῦη. Ἡ στιγμὴ εἶχεν ἤδη σημάνει. Ἐπρεπε νὰ τὸν ἐξωθήσω εἰς ἀκροτάτας βιαιότητος καὶ τοῦτο μοὶ ἐφαίνετο ὄχι δύσκολον μεθ' ὅσα εἶχα κάμει ἀπὸ πρωίας διὰ νὰ τὸν ἐξερεθίσω.

Καθ' ἣν στιγμὴν εἰσεβαλλὸν εἰς τὸ σπουδαστήριόν του ἤμην κάτωχος. Ἦσθάνομην ἑαυτὴν, ὡς ἐντὸς τοῦ κλωδοῦ καὶ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ λέοντος. Μόλις ἔρριψα βλέμμα ἐπ' αὐτοῦ, μοὶ ἐπῆλθεν ἡ σκέψις: «Ἐὰν τυχὸν μὲ φονεύσῃ;» Δὲν εἶχεν ὁμοῦ διόλου ὀργίλην τὴν ἐκφρασίαν τοῦ προσώπου, τούναντιον μάλιστα ἀμυδρῶς μειλιχίαν, καίτοι ἀτάραχον, ὅπερ ἐμαρτύρει καὶ ἡ νωχελὴς κατάκλησις του ἐπὶ τοῦ διβανίου καὶ τὸ ἠδονικῶς καπνιζόμενον σιγάρον του.

— Μήπως σὰς ἐνοχλῶ; τὸν ἠρώτησα δι' εἰρωνικωτάτης φωνῆς.

Ἐκεῖνος δὲ ἠσύχως μοὶ ἀπήντησεν:

Ἔτσι! Βλέπεις ὅτι δὲν ἐργάζομαι.

Ἐγὼ, βαθμηδὸν παραφερομένη περισσότερον, προσέθηκα ἰταμώτατα:

— Μπᾶ! Λοιπὸν ποτὲ δὲν ἐργάζεσθε;

Ἐκεῖνος, πάντοτε ἀπαθῶς γλυκύς:

— Ἀπατάσαι, φίλη μου. . . . Τούναντιον ἐργάζομαι, καὶ ἐργάζομαι πολὺ. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τὸ ἐπάγγελμά μου εἶνε ἐξ ἐκείνων ὅπου δὲν ἔχει τις ἀνάγκη νὰ κρατεῖ ἐργαλεῖον εἰς τὴν χεῖρα ὅταν ἐργάζεται, μοὶ ἀπήντησεν.

Ἐγὼ:

— Καὶ τί κάμνετε τὴν στιγμὴν ταύτην; . . . Ἄ! ἄ! ἐνθυμήθη. . . ἴσως ἐμπνέεσθε στίχους δι' ἐκεῖνο τὸ δράμα σας, αἱ; τὸ ὅποιον πρὸ διετίας, ὡς μοῦ εἶπατε, ἀρχίσατε καὶ τὸ ὅποιον ἀκόμη δὲν ἠξιώθημεν νὰ ἴδωμεν τελειωμένον! . . . Χᾶ χᾶ! Δὲν ἠθέλατε τῇ ἀληθείᾳ καλλιτέραν τύχην! Ἄμα ἔχῃ τις σύζυγον πλουσίαν τί θέλει νὰ ἐργάζεται; Ἡ ἀργία εἶνε πράγματι εὐκρεστοτέρα.

Ἐπίστευον ὅτι τὸ ἡφαίστειον ἤθελεν ἐκραγῆ μανιωδῶς.

Τίποτε!

Τούναντιον, μὲ ἐπλησίασε καὶ ἔλαβεν εὐγενέστατα τὰς χεῖρας μου.

— Μὰ, Νίνα μου, θὰ ἔχωμεν λοιπὸν πάντοτε τὰ ἴδια; Ἐννοεῖς δηλαδὴ ν' ἀρχίσωμεν καὶ καλὰ τὰς ἐριδας; Ἀλλὰ τότε πρὸς τί λοιπὸν ἤλθες πλησίον μου;

Ὁμολογῶ, ὅτι ἠσθάνθη ἐμαυτὴν συγκινουμένην ἐκ τοῦ συμπαθῶς θλιβεροῦ τόνου τῆς φωνῆς του καὶ τῆς καθόλου πρηνείας ἐκφράσεως τῆς φυσιογνωμίας του. Παρ' ὀλίγον νὰ ἠτηθῶ ἐν τῇ ἀπροσδοκίᾳ φάσει τοῦ ἀγῶνος, ἀλλ' ἀμεσῶς ἐσκέφθη σέ, ἀγαπητῆ μου θεία, ἡ ὁποία ἀνέμενες καὶ καλὰ μίαν σκηρῆν εἰς τὰ βάθη τῆς ἐξορίας σου ἐκεῖ εἰς Μουλὲν. Ἐνθυμήθη τὰ τόσα δίκαια κατ' αὐτοῦ παράπονά σου καὶ τοῦτο μὲ ἔκαμε νὰ ἐπανακτῆσω τὸ θάρρος μου. Ἐπεζήτησα νὰ εὔρω τί ἠδύναμην νὰ τῷ εἶπω πικρότερον, ὑβριστικώτερον! . . . . Εἶχον ἐξαφθῆ πολὺ. . . . Ἡ ἀφόρητος ἰδέα ὅτι εἶχον νυμφευθῆ ἕνα. . . . . καλλιτέχνην, μ' ἐπνιγε! Ὅσον ἀνελογιζόμενη ὅτι ὑπῆρχεν εἰς Μουλὲν μία καρδιά ἀγαπῶσά με καὶ οἰκτεירוσά με διὰ τὸν ἀτυχῆ τοῦτον γάμον μου ἠσθάνομην τὴν ἀγανάκτησιν νὰ ὑπερεκχειλίξῃ τὴν καρδίαν μου. . . . Ἐτρεμμον ἐξ ὀργῆς καὶ ζηλοτυπίας τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἀναμνησθεῖσα ὅτι εὔρον ὅλας τὰς ἐν τῇ σχολῇ τῶν καλογραϊῶν φίλας μου νυμφευθεῖσας μετὰ διαπρεπῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, ἀνδρῶν σοβαρῶν καὶ ἐξεχόντων, μετ' ἀξιωματικῶν . . . . ἐνῶ ἐκεῖνος! . . . . Ἐὰν τοῦλάχιστον ἐκέρδιζε χρήματα. . . . ὅσον τὸν διάβολον! Ἀλλὰ ὁ κύριος, βλέπετε, εἰργάζετο πρὸς ἀπόκτησιν δόξης μόνον. . . . καὶ τί δόξης! . . . . Ἀφοῦ φαντασθῆτε, κἀνεὶς δὲν τὸν ἐγνώριζε οὔτε ἐξ ἀκοῆς οὔτε εἰς Μουλὲν. Εἰς δὲ τοὺς Παρισίους τὰ μὲν ἔργα του ἐσφυρίζοντο. τὰ δὲ ἔργα του κατὰ στιβάδας τόμων ἔμεναν ἀπώλητα εἰς τοὺς βιβλιοπώλας. . . . .

Ἡ κεφαλὴ μου περιδωνίζετο εἰς οἴονεϊ τινὰ βόμβον ἐκ τῶν ὄρητικῶς ἐπερχομένων εἰς τὸ πνεῦμα μου λαιδωριῶν κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου.

Ἐκεῖνος μὲ παρεθῆρι χωρὶς νὰ ἀπαντᾷ καὶ συγκρατῶν τὴν ὀργὴν του

Φυσικῶς ἡ ἀπάθειά του αὕτη μ' ἐξήπτε περισσότερον.

Εἶχον ἐκτραπῆ εἰς τοιοῦτον ὀξύτητος καὶ παραφορᾶς, ὥστε δὲν ἀνεγνώριζον πλέον οὐδὲ τὴν φωνὴν μου αὐτὴν, ἥτις εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὸ διαπασῶν τῆς ἐντάσεως· αἱ δὲ τελευταῖαι ὕβρεις, ἄς, μαινομένη σχεδὸν τῷ ἐξεσπενδόνθησα, — δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀκριβῶς τί σαρκασμὸς καὶ ὕβρις ὁμοῦ θανασιμώτατα — ὡς τις λαίλαπος βοῆ ἀντήχησαν εἰς τὰ ὦτά μου.

Τέλος πάντων! προσεγγίζομεν εἰς τὸ ποθοῦμενον, ὃ δὲ κ. Πετιβρῆς θὰ εἶχε πλέον ἐξησφαλισμένην τὴν σειρὰν τῶν γεγονότων.

Μὲ συνεσφιγμένους τοὺς ὀδόντας, μόλις συγκρατῶν τὸ ἡφαίστειον τῆς ἀγανάκτικῆς καὶ ὀργῆς του, ὁ Ἐρρίκος ἔκαμε δύο βήματα πρὸς ἐμέ.

— Κυρία! . . . . . ἀνεβόησε μόνον, ὑπερανθρώπως συνέχων ἑαυτόν.

Ἀλλ' αἰφνιδίως ἀπροσδοκῆτως, ἡ ὀργὴ του κατηνάσθη ἀμέσως, ἡ μορφή του ἀνέλαβε τὴν πρῶνν ἀπάθειαν καὶ γλυκύτητα αὐτῆς καὶ μοὶ ἔρριψε βλέμμα ἐκφράζον ἀκρότατον οἰκτον καὶ βαθειὰν περιφρόνησιν.

Δὲν ἠδυνήθη πλέον νὰ κρατηθῶ.

Ἰψώσα τὴν χεῖρα, ὠρμητα κατ' αὐτοῦ καὶ. . . . πάφ! τοῦ καταφέρω εἰς τὴν παρεῖαν ἰσχυρότατον ράπισμα, ὁποῖον ἀμφιβαλλῶ ἂν ἐδέχθη ποτὲ παρεῖα ἀνδρὸς ἀπὸ γυναικειᾶν χεῖρα.

Συγχρόνως μὲ τὸ πάφ! ἀνοίγει ἡ θύρα καὶ σπεύδου οἱ μάρτυρές μου οἵτινες βλέποντες τὴν παρεῖαν του ἐρυθρὰν:

— Ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ἀναξιοπρεπέστατον! ἀνέκραξαν.

— Καὶ ἐγὼ εἶμαι τῆς αὐτῆς γνώμης, ἀπήντησεν ἐκεῖνος θωπεύων τὴν ραπισθεῖσαν παρεῖαν.

Ἐγὼ, κατησχυμένη καὶ ἐκμηδενισμένη ἀπέμεινα σιωπηλὴ ἐν ἀπεριγράπτῳ συγχύσει, λύπη καὶ ἀπογνώσει.

Εὐτυχῶς ἐσκέφθη ἀμέσως νὰ εὔρω διέξοδον λειποθυμοῦσα, καὶ τὸ κατόρθωσα σχεδὸν ἄκουσα καὶ ἀναλυομένη εἰς χεῖμαρρους δακρῶν εἰλικρινοῦς συντριβῆς καὶ μεταμελείας, τοῦτο δὲ μὲ ἀνεκούφισέ πως ὀλίγον.

Ἦδη ὁ Ἐρρίκος εὐρίσκειται εἰς τὸν κοιτῶνά μου. Ἐπαγρυπνεῖ ἐπ' ἐμοῦ, μὲ περιποιεῖται καὶ μοὶ ἐπιδεικνύει ἀληθῆ καὶ ἐγκάρδιον συγγνώμην καὶ ἀγάπην.

Τί νὰ κάμω πλέον; Δύναμαι νὰ μὴ τὸν ἀγαπῶ;

Nina Διδ

Γ. Γ. Ἰλήθεια, νὰ μὴ λησμονῆσω καὶ τὸ κωμικὸν συμπεράσμα. Τί ἀτυχῆς ὁ καυμένος ὁ κ. Πετιβρῆς!!!

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

ΠΑΤΡΙΚΗ ΣΤΟΡΓΗ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἀνεγίνωσκον εἰς τὸ προαύλιον τοῦ ταχυδρομείου Ἀθηνῶν ἐπιστολὴν τινὰ τὴν ὁποῖαν πρὸ μικροῦ εἶχον λάβει. Δὲν ἐνθυμοῦμαι περὶ τί ἀκριβῶς ἐστρέφετο ἡ ἀνάγνωσις μου· φαίνεται ὁμοῦ ὅτι εἶχον ἐντελῶς ἐν αὐτῇ ἀφαιρεθῆ, διότι μετ' ἐκπλήξεως μ' ἀπέσπασεν αὐτῆς ἀσθενικὴ φωνὴ πλησίον μου σταθέντος γέροντος, ἐρωτῶντός με ἂν θὰ ἐβράδυνεν ἐπὶ πολὺ ἀκόμη ἡ διανομὴ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἦτο ἰσχνός, κατάλευκος καὶ ἐκυπτεν ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἐτῶν, ἡ δὲ μορφή του καὶ τὸ ὑπὸ τὰς μεγάλας διόπτρας του θολὸν βλέμμα του προέδιδον βαθεῖαν θλίψιν.

Τὸ ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ ταχυδρομείου ὠρολόγιον ἐδεικνυε τὴν ἐνάτην, ἡ δὲ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν θυρῶν κατὰ τὴν ἐπ' οὐ τῆς ἐκτεθειμένην εἰδοποίησιν θὰ ἠνοιγε τὴν δεκάτην ἀκριβῶς.

— Μιά ώρα λοιπόν! ανέφρωνσεν ἀπελπιστικῶς ὁ γέρον, σείων τὴν πολιὴν αὐτοῦ κεφαλὴν. Μιά ώρα... καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ περιμένω ἂν φύγω ποῦ νὰ ἔκνάρθω πάλι... καθήματι τόσο μακρὸν ἀπ' ἐδῶ....

Μὲ συνεκίνητην ἀληθῶς ἡ θέα τοῦ σεβασμίου γέροντος. Ἡ ἀνυπόμονος προσδοκία του μοὶ ἐφάνετο ἱερά. Ποίως λοιπόν εἰδήσεις ἀνέμενεν ὁ δυστυχῆς; Ὅτι τῷ ἐχάριζον ἄρα γε ὀλίγα ἐτη ἀκόμη τῆς ἐπιπόνου πλην γλυκείας πάντοτε ζωῆς, ἢ ὅτι τῷ ἀπέκοπτον διὰ μιᾶς τὸ σαθρὸν νῆμά της;

— Φαίνεται πολὺ ἀνήσυχος, τῷ λέγω περιέργως. Ὅτι περιμένετε ἴσως σπουδαίας εἰδήσεις;.....

— Ἄχ, παιδί μου, μοὶ ἀπεκρίθη μετ' ἀπελπιστικῶς τόνου φωνῆς: ἄμποτε νὰ ἐπερίμενα, ἄμποτε νὰ εἶχα αὐτὴ τὴ γλυκεῖα ἐλπίδα... Μὴ δὲν περιμένω τίποτε... παρὰ μόνον ν' ἀνοίξῃ τὸ ταχυδρομεῖο καὶ νὰ φύγω ὅπως ἤρθα.

Οὐδὲν ἐκ τῆς αἰνιγματώδους ταύτης ἀπαντήσεως ἠδυνήθη νὰ ἐνοήσω. Πλὴν μὴ θέλων καὶ ἀδικρίτως τόσον νὰ ἐπέμβω πλεόστον εἰς τὰ μύχια τῆς καρδίας του, ἐπεζήτησα τὴν ἱκανοποίησιν τῆς περιεργείας μου δι' ἐμμεσεωτέρου τινὸς τρόπου, καὶ τὸν ἠρώτησα πῶθεν κατήγετο.

— Ἀπὸ τὴν Πάτρα, παιδί μου, μοὶ λέγει: μὰ ἔχω τώρα δέκα χρόνια ποῦ λείπω ἀπὸ κεῖ. Καὶ σὺ ποῦθε εἶσαι; μ' ἐρωτᾷ περυσθῶς.

— Κ' ἐγὼ ἀπὸ τὰς Πάτρας εἶμαι, τῷ ἀποκρίνομαι.

Ἡὐχαριστήθη ὁ πτωχὸς γέρον μαθὼν ὅτι εὕρισκετο ἀπέναντι συμπολίτου του, καὶ ἤρχισε νὰ μ' ἐρωτᾷ πῶς ὀνομάζομαι, ποῖος ἦτο ὁ πατήρ μου.....

Ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τοῦ ὀνόματος τῆς οἰκογενείας μου, ὀλίγον ἔλειψε νὰ μὲ πνίξῃ εἰς τὰς ἀγκάλας του.

— Μπα, παιδάκι μου, μοὶ λέγει φαιδρυνθεὶς πρὸς στιγμὴν καὶ δὲ μὲ θυμᾶσαι λοιπὸν ἐμένα; Δὲ θυμᾶται τὸν Μπαρμπα-Ἀλέξη τὸν Χρόνη τὸν τσαγκάρη, ποῦ ἐδούλευε τόσα χρόνια ἔς τὸ σπίτι σας;... Ἀμ' ποῦ ἀμ' ποῦ νὰ μὲ θυμηθῆς! ἦ του. να μικρὸ παιδί τότε, κ' ἐγὼ ἔλλαξα πολὺ. Ἡ δυστυχία περισσότερο κ' ἀπὸ τὰ χρόνια γεροντᾷ τὸν ἄνθρωπο...

Τρόντι ὑπὸ τὴν ὠχρὰν ἐκείνην μορφήν, ἀληθῆ τῆς θλίψεως εἰκόνα. ὑπὸ τὸ θολὸν ἐκεῖνο βλέμμα καὶ τὸ σφάλλον βῆμα, μοὶ ἦτο ἀδύνατον ν' ἀναγνωρίσω τὸν ἄλλοτε φαιδρὸν γέροντα, εἰς τὸν τράχηλον τοῦ ὁποίου κατὰ τὰ παιδικὰ μου ἐτη τασάκις ἐπήδησα ἀπὸ τὴν χαρὰν μου ὅτε τὸν ἐδλεπα κριζίζοντα εἰς τὸν οἶκόν μου τὰ μικρὰ μου ὑποδήματα. Δέκα ἐτη παρῆλθον καὶ ὁ γνωστότατος οὗτος γέρον, ὁ ἀγαπητός μου Μπαρμπα-Ἀλέξης μοὶ ἦτο ἐντελῶς πλέον ἀγνωρίστος. Ναί, ἡ δυστυχία πλεόστον τοῦ χρόνου μακραίνει τὸν ἄνθρωπον.

— Σὲ ἐνθυμοῦμαι τώρα πολὺ καλᾶ, Μπαρμπα-Ἀλέξη, τῷ λέγω ἀπαλλαττόμενος τῶν ἐναγκαλισμῶν του, ὅτινες δὲν ἐβράδυναν ἐννοεῖται νὰ προκαλέσωσι καὶ μειδιάματα τῶν περισταμένων. Ἄλλ' ἄσπριες πολὺ, παρὰ πολὺ ἐγέραςες. Εἶσαι λοιπὸν λυπημένος; Πέ μου τὰ δὲ ἀπὸ ποῖον ἠθέλες νῆχρη γράμμα;

Σιγῇ ἐπιβλητικῇ ἠκολούθησε τὴν ἀφελῆ μου ἐρώτησιν Προσῆλωσε τοὺς θολοὺς καὶ δακρυτωμένους ὀφθαλμούς του ἐπὶ τῶν ἰδικῶν μου, καὶ μὲ τὴν ἄφρονον αὐτῶν γλώσσαν, ἥτις εἶνε ἐνίοτε ἐκφραστικωτέρα καὶ τῆς διὰ ζώσης φωνῆς, μὲ ἠρώτα τρόπον τινὰ ἐὰν ἔπρεπε νὰ μοὶ ἀποκαλύψῃ σφοδρὸν ἴσως πόνον πιέζοντα τὰ γεροντικά του στήθη

— Μὰ, τί ἔχεις λοιπὸν. Μπαρμπα-Ἀλέξη, τῷ ἐπαναλέγω. Φαίνεται ὅτι φοβερὰ θλίψῃ σὲ δέρνει: δὲν πρέπει ὅμως νὰ τὴν κρύψῃς ἀπὸ μένα....

— Ναί, παιδί μου, θὰ ἴσῃ πῶ... θὰ σ' ἴσῃ πῶ ὅλα. Εὐκόλα ἀδελφόνονται τοῦ γέρον καὶ τοῦ παιδιοῦ ἡ καρδιά. Ἄκου λοιπὸν τὸ πόνον μου, ποῦ ὄχτῶ χρόνια τώρα τὰ στήθη μου μοὶ τρώγει... Δὲν εἶνε ἄλλος μεγαλειότερος πόνος ἔς τὸν πατέρα ποῦ ἐδωκε τὸ αἷμα τῆς καρδίας του γιὰ τὸ παιδί του, ποῦ τόσαις φοραῖς ζενύχτισε ἔς τὸ παιδικὸ του κρεβάτι, ποῦ τόσαις φοραῖς γονάτισε ἔμπρὸς ἔς τὸ Χριστὸ νιὰ τὴ ζωὴ του, γιὰ τὴν εὐτυχίαν του, παρὰ νὰ βλέπῃ ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτὰ, τὸ παιδί του, τὸ σπλάγγον του νὰ τὸν καταφρονῇ γιατί ἔτυχε νὰ εἶνε πτωχὸς καὶ δυστυχισμένος καὶ νὰ μὴ θέλῃ νὰ τὸν βοηθήσῃ ἔς τὰ γηρατεῖα του ποῦ δὲν μπορεῖ πλὴν νὰ δουλέψῃ....

Δύο μεγάλα δάκρυα, ἀβλακώσαντα τὰς ὠχρὰς παρεῖας του, διέκοψαν ἐνταῦθα τὴν συγκινητικὴν ὁμιλίαν του. Ἐζήγησε τοῦ θυλακίου του μέγα ἐρυθροῦν βινόμακτρον, τὰ ἐσπόγγισε δι' αὐτοῦ καὶ ἐπανήρχισεν.

— Αὐτὸς ὁ πόνος τόσα χρόνια μὲ δέρνει κ' ἐμένα. Θυμᾶσαι τὸ Νικό μου. Ἐνός Θεὸς μονάχα ξέρει τί ἐτράβηξα ὡς ποῦ νὰ τὸν ἀναθρέψω, ποῦ ἦταν πάντα ἄρρωστος καὶ ἀδύνατος: μὲ τί χαρὰ τὸν ἐπερίμενα νὰ γυρίσῃ ἀπὸ τὸ σχολεῖο νὰ τὸν φιλήσω πῶς ἐδούλευα νὰ τὸν σπουδάσω καὶ νὰ τὸν κάμω ἄνθρωπο. Μὰ ἡ σπουδῆ, παιδί μου, δὲν κάνει ὅλους καλοὺς. Ἄμα ἔφυγα ἀπὸ τὴν Πάτρα τὸν ἔστειλα ὑπάλληλο ἔς ἕνα μεγάλο ἐμπορικὸ κατάστημα ἔς τὴ Μασσαλία. Ποῖος νὰ μοὶ τὸ λέγε ποτὲ νὰ μὴ τὸν ἐβγάνα ἀπὸ κοντὰ μου. Ἄμα τὸ παιδί ζενιτευθῆ μικρὸ, γλήγορα λησμοναίει τοὺς γονεῖούς του.

Ἐπὶ τὰ γράμματά του, ποῦ ἔπρεπε νὰ ἦσαν πατέρας γιὰ νὰ νοιώσῃς μὲ τί λαχτάρω, μὲ τί καρδιοχτύπι τὰ ἐπιμένα, μὰς ἔγραφε πῶς ἦταν πολὺ εὐχαριστημένος καὶ ἐκερδίζε πολλὰ χρήματα καὶ ἡ καρδιά μου ἡ δυστυχὴ ἐπέταγε τότε ἀπὸ τὴν χαρὰ της. Λίγαις φοραῖς μάλιστα ἔς τὴν ἀρχὴν μῶστειλε καὶ λίγα χρήματα καὶ ὅταν ἐσυλλογιζόμουν πῶς ἦσαν ἀπὸ τὸν ἴδρωτα τοῦ παιδιοῦ μου, τὰ ἴσριγγα, τὰ ἴσριγγα ἔς τὴν καρδιά μου καὶ τὰ δῖνα γιὰ τὴ ζωὴ του. Μὰ ἡ τύχη μου αὐτὴ δὲ βᾶσταζε πολὺν καιρὸ. Ἐστερα ἀπὸ τὰ δύο πρῶτα χρόνια δὲ μὰς ἔξαναγραψε πλὴν... Ὅχτῶ χρόνια ἔπεσαν καὶ δὲ συλλογίστηκε πλὴν καθόλου, παιδί μου, πῶς ἔχει γέρον πατέρα ποῦ δουλεῖ ἀκόμη γιὰ νὰ ζήσῃ, πῶς ἔχει ἀδελφὴ ποῦ ἔχει ἀνάγκη ν' ἀποκατασταθῇ. — Τόσαις φοραῖς τοῦ γράψῃς νὰ μὲ θυμηθῇ, νὰ θυμηθῇ τὴ δόλια ἀδελφὴ του ποῦ ἐργάζεταί νύχτα-μέρα γιὰ νὰ βγάλῃ τὴ προίκα της, μὰ ἐστάθη ἄ-

δύνατο νὰ συγκινήσω τὴ σκληρὴ καρδιά του. Καὶ ὅμως, παιδί μου, μαθαίνω ἀπὸ πολλοὺς γνωστούς μου ποῦ ἔρχονται ἀπὸ κεῖ ἔπειρα πῶς ζῇ ἀφεντικά... καὶ ὁ πατέρας του ὁ μαῦρος δουλεῖ ἀκόμη γιὰ ψωμί....

Ἐσίγησεν, ἀνεστίασε βαθέως καὶ ἐξηκολούθησε μετὰ δακρύων ἐπιλέγων:

— Εἶμαι χαμένος πλὴν... Καλλίτερα ποτὲ νὰ μὴ γεννηθῆται τέτοιο παιδί. Ἄχ, καλλίτερα νὰ μὴ ζῇ! Ἄνθρωπος, παιδί μου, ποῦ δὲν ἀγαπᾷ τοὺς γονεῖούς του, ποῦ δὲν λυπᾶται ὅταν λυπῶνται, ποῦ δὲν χαίρεται ὅταν χαίρονται, καὶ, καλλίτερα νὰ πεθάνῃ, γιατί καὶ ἔσθην κοινωνία ποτὲ δὲ μπορεῖ νὰ εἶνε χρήσιμος....

Μόλις ἐκράτουν τὰ δάκρυά μου ἐπὶ τῇ ἀπογνώσει ταύτη τοῦ γέροντος, τοῦ δυστυχημένου πατρός. Ἡ πατρικὴ του κητάρω μοὶ ἐξέσχισε τὴν καρδίαν. Ἐστραφην... Ἡ θυρὶς εἶχεν ἀνοιχθῆ ἤδη καὶ διενέμετο αἱ ἐπιστολαί. Τὸν ἠρώτησα ἂν ἤθελε νὰ ὑπάγω καὶ ζητήσω ἀντ' αὐτοῦ ἐπιστολὴν.

— Δὲν περιμένω τίποτε, παιδί μου, μοὶ λέγει. Ἐρχομαι καὶ φεύγω πολλαῖς φοραῖς χωρὶς κἄν νὰ ῥωτήσω γιὰ γράμμα. Μὰ ἀφοῦ τὸ θέλεις λαβε τὸν κόπο νὰ ἴδῃς.

Ἐπορεύθη καὶ ἠρώτησα ἐὰν ὑπῆρχεν ἐπιστολὴ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀλεξίου Χρόνη.

— Μάλιστα, Κύριε, μοὶ λέγει ὁ ὑπάλληλος καὶ μοὶ ἐνεχείρισε παρευθὺς ἐπιστολὴν μετ' ἧς τρέμων ἔσπευσα πρὸς τὸν ἀναμένοντα γέροντα.

Ἡ συγκίνησίς του ἦτο ἀπερίγραπτος....

— Πῶς! γιὰ μένα; γιὰ μένα εἶναι; χάρων μ' ἐρωτᾷ. Τί γράφει; Διάβασέ μου τὸ παιδί μου, διάβασέ μου τὸ.

Ἐφοβήθη νὰ τοῦ τὴν ἀναγνώσῃ ἐκεῖ. Ὅτι δὴποτε καὶ ἂν ἐμπεριείχεν ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ εἴτε δυσάρεστον εἴτε καὶ εὐχάριστον, θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἐπιφέρῃ εἰς τὴν δυστυχεῖν κεφαλὴν του φοβερὸν κτύπημα. Τὸν προέτρεψα ὅθεν, νὰ ὑπάγωμεν νὰ τὴν ἀναγνώσωμεν εἰς τὸ παρακείμενον ξενοδοχεῖον τοῦ Σταδίου ἐνθα διέμενον. Ἐδέχθη εὐχαρίστως τὴν πρότασίν μου καὶ ἀπήλθομεν....

Ἄμα εὐρέθημεν ἐντὸς τοῦ δωματίου μου, ἀπεσφράγισα εὐθὺς τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἔρριψα ταχὺ ἐπ' αὐτῆς βλέμμα. Ἄλλ' αἱ πρῶται λέξεις της ἐκλόμισαν τὴν χεῖρά μου καὶ ἀπέπνιξαν τὴν φωνὴν μου. Δὲν ἠδυνάμην νὰ τῷ εἶπω τίποτε, ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμην καὶ ν' ἀποφύγω τοὺς φοβεροὺς ὀφθαλμούς του, ὅτινες εἶχον στυλωθῆ ἐπ' ἐμοῦ καὶ ἀνέμενον....

— Λοιπὸν; τί γράφει; βιαίως μ' ἐρωτᾷ. Πῶς; φοβᾶσαι νὰ μοὶ τὸ διαβάσῃς; Τρέμεις; Διαβάσε μου τὸ λοιπὸν: θὰ τὰ ὑποφέρω ὅλα ὅσα κ' ἂν γράψῃ, ὑπόφερα τόσα πολλὰ ὡς τώρα. Διαβάσε μου τοῖ τὸ ἀπαιτῶ, παιδί μου....

Ἐνίκησα τὸν φόβον μου καὶ ἀπεφάσισα νὰ τοῦ τὴν ἀναγνώσω, ἀφοῦ ἐξάπαντος, ἕτερός τις ἀντ' ἐμοῦ θὰ παρῆχεν εἰς τὸν δυστυχεῖν γέροντα τὴν θλιβεράν ταύτην ἐκδούλευσιν.

— Μπαρμπα-Ἀλέξη, τῷ λέγω, τὸ γράμμα αὐτὸ δὲν εἶνε ἀπὸ τὸ γυῖό σου.... εἶνε ἀπὸ τὸν προῖστᾶμένον του.

— Λοιπὸν τί λείπει; εἶνε ἄρρωστος τὸ παιδί μου;

Κατέπνιξα καὶ τὸν ὕστατον διαταγμὸν καὶ ἤρχισα ν' ἀναγινώσκω τὴν ἐπιστολὴν ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

«.....
»Λαμβάνω τὸ θλιβερὸν καθήκον νὰ σᾶς ἀναγγείλω τὸν αἰσπρηνίδιον θάνατον τοῦ υἱοῦ σας.....»

Ὅξειται κραυγαῖ τοῦ γέροντος διέκοψαν ἐνταῦθα τὴν ἀναγνώσιν μου, ἐνῶ αἱ χεῖρές του καὶ ἡ κεφαλὴ του ἐναγωνίως μοὶ ἔκαμον σημεῖον νὰ ἐξακολουθήσω.

Ἐξηκολούθησα:

«ἐπισυμβάντα τὴν 20ὴν π. μηνός ὡς φυσικὸς κληρονόμος του ὀφείλετε νὰ φροντίσῃτε πρὸς παραλαβὴν τῆς περιουσίας του ἀνερχομένης κατ' ἀκριβῆ ἐξέτασιν τῶν βιβλίων μας εἰς 15 ἡλίλ. δραχμῶν....»

— Παιδάκι μου, παιδάκι μου! ἀνέκραξεν ὁ δυστυχῆς Μπαρμπα-Ἀλέξης καὶ ἔκρυψε κλαίων τὴν γεροντικὴν κεφαλὴν του ἐντὸς τῶν κατίσγων χειρῶν του, ἐνῶ ἡ πένθημος φωνὴ του διακοπτομένη ὑπὸ λυγμῶν ἐπανελάμβανε:

— Τώρα, Θεέ μου, ἐλάθηκα, ἄχ, τώρα ἐλάθηκα!....

Ἐν Πάτραις, 1890.

Κ. Δ. ΨΑΡΟΣ

ΑΤΡΑΓΕΝΗ

I

Συνητηδῶντο ἐκεῖ, πλησίον κοιμητηρίου περὶ τὴν ἐσπέραν ὁ Πέτρος καὶ ἡ Λουκιανή, παιδία σχεδὸν τὴν ἡλικίαν. Τὰ ἔτη τῶν ἀθροζόμενα δὲν ἔφθαναν τὰ τεσσαράκοντα. Ἦσαν ὄρατοι, ὅπως εἶνε πᾶς εἰκοσαετής, ἀγαπῶν καὶ ἀνταγαπώμενος.

Καὶ τὸ φυσικὸν πλαίσιον τοῦ ἐρωτικοῦ ἐντευκτηρίου των, ἐν κοιμητηρίον! Ἐκεῖ εὕρισκον τὴν ἀρεστὴν αὐτοῖς μόνωσιν, ἀδικφοροῦντες ἂν ἐπάτουν ἐπὶ ὀστέων ἢ κρανίων, ἀφελῆς καὶ ἀμέριμνοι ἱεροφάνται τοῦ ἐρωτος, τόσον ἰσχυρῶς ὑπ' αὐτοῦ κατεχόμενοι, ὥστε νὰ μὴ τοὺς ποτῆ ἢ περιβάλλουσα αὐτοῦς τοῦ θανάτου ἀπόπνοια. Ἄλλὰ μήπως καὶ αἱ τρυγόνες μεριμνῶσι ποσῶς περὶ τοῦ τόπου ἐν ᾧ παραδίδονται εἰς τὰς ἐρωτικὰς αὐτῶν ἀπολαύσεις;

Τὸ κοιμητήριον διήρει ὁδὸς ἐρημὸς, πενθίμως λευκαζουσα καὶ πλήρης κονιορτοῦ, ἐγκάρσιος δ' ἐπ' αὐτῆς ἐχαράσσοντο αἱ στεναὶ ἀτραποί παρὰ τὰς ὁποίας ὀρύσσουσι τὰς κλίνας τῶν νεκρῶν. Ἡ κόνις τῆς ὁδοῦ ἦτο συμπεφυρμένη μετὰ τριμμάτων ὀστέων. Τῇ δε κάκεισε πτωχὰ τινὰ ἀνθύλλια, ὠχρόλευκα καὶ ταῦτα, ἐποικίλλον πενιχρῶς τὸ ἔδαφος, ἢ δὲ ἀτμόσφαιρα, βαρεῖα καὶ αὐτῇ, ἀνταπεκρίνετο ἐν ἀνιαρᾷ ἀρμονίᾳ πρὸς τὰ πένθη καὶ τὰ ἄλγη, ὅσα ἐνέκρυπτεν εἰς τοὺς κόλπους της ἡ γῆ. Καὶ οἱ διαβάται εὐάριθμοι παρήρχοντο καὶ οἱ ἐπισκέπται σπανιότερον προσήρχοντο νὰ τα-

ράξωσι τὴν θλιθερὰν γαλήνην τοῦ ἐρημικοῦ ἐκείνου κοιμητηρίου. Αἱ ἱτέαι, πενθίμως προσκλίνουσαι, ἐφαίνοντο ἀπηυδημένοι ἐκ τῆς ἀτέρμονος ταύτης προσδοκίας. Κατὰ ἀραιότατα χρονικά διαστήματα μορφὴ ζῶντος, ἐρχομένου νὰ κλαύσῃ παρ' ἀλησιμόνητόν τινα τύμβον διέκοπταν ἐπὶ βραχὺ τὴν συνήθη ἐρημίαν καὶ οὐδὲν πλέον. Ἡ ἐπικρατοῦσα ἐκεῖ ριγηλὴ σιγὴ ἐνέπνεεν ἀκατανίκητόν τινα δειλίαν καὶ μελαγχολίαν καὶ εἰς τὴν εὐθυμοτέραν ψυχὴν, εἰς ἣν προσέθετέ τι τὸ ἀπαισίον ὁ κτύπος τοῦ σφυρίου ἢ τῆς ἀξίνης ἐργάτου τινός ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἡ βραχεῖα κωδωνοκρουσία τοῦ φύλακος τὴν νύκτα, σημαίνουσα τὸ ἀποχωρητήριον εἰς τὴν πόλιν τῶν νεκρῶν, ἥτις ὁμως διὰ τὸ ἐρωτύλον ζεῦγος ἦτο ἡ θελκτικώτερα, ἐπὶ τῆς γῆς Ἐδέμ. Καὶ ὄντως! Μήπως οἱ ἀγαπώμενοι, ἀντιλαμβάνονται διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἄλλοι τι ἐκτὸς τῆς ποθητῆς θεᾶς ἀλλήλων; Ἡ δύναται ν' ἀκούσῃ τι πλὴν τῆς μελιχρᾶς φωνῆς των; Διότι, κατὰ τὴν λογικὴν τοῦ ἔρωτος, ἤθελεν εἶσθαι πᾶν ἄλλο ἢ ἄνθρωπος ὁ ἄνθρωπος τοῦ ὁποίου ἡ προσοχὴ ἤθελε περισπασθῆ ὑπὸ οἰουδῆποτε, καὶ τοῦ ἐκπληκτικωτέρου ἀντικειμένου, ὅταν ἐν τῇ ἀγκάλῃ αὐτοῦ περικλείῃ πάλλυσαν καὶ συνθλίβει διαπύρως νεκρὰν κόρην ἐρωσάν, ἀνάξιος καὶ ἐνός μόνου φιλήματός της, ὡς ἐπίσης ἤθελεν εἶσθαι πᾶν ἄλλο ἢ γυνὴ ἢ γυνὴ ἐκείνη, ἥτις θὰ ἐπέτρεπεν ἀκουτῇ νὰ αἰσθανθῆ φόβον παρὰ τὸ πλευρὸν ἐραστοῦ.

Ἐλατρεύοντο δὲ ὁ Πέτρος καὶ ἡ Λουκιανή!

Ἐκείνος τὴν ἡγάπα μεθ' ὅλης τῆς ἀπληστίας τῆς καρδίας, ἀπαρραλλάκτως ὅπως παραδιδόμεθα ἀκράτητοι εἰς τὴν μεθηστικὴν ἀπόλαυσιν τῶν πρώτων ροδοσφῶν ἀκτίνων γλυκειᾶς ἡοῦς, τῶν πρώτων θωπειῶν τῆς ἀποπνοίας τερψιθύμου ἔραρος· ἐκείνη δὲ ἀπέδιδεν εἰς αὐτὸν ὅλον τὸ ἄρωμα τῶν πόθων τῆς παρθενικῆς καρδίας της, ὡς ῥόδου κάλυξ ἀναδίδει αὐτὸ εἰς τὰς θερμὰς θωπειᾶς τοῦ ζειδώρου ἡλίου.

Ἀναμφισβήτως ὁ Πέτρος ἠδύνατο νὰ ἀγαπήσῃ ὅχι ὀλιγώτερον περιπαθῶς ἑτέραν δροσερὰν καὶ ροδοσφῆρον νεάνιδα· δὲν δύναται δὲ τις νὰ ἐγγυηθῆ ὅτι καὶ ἡ Λουκιανὴ δὲν ἤθελε διαμείνει ἀναίσθητος εἰς τοὺς ἐρωτικούς στεναγμούς ἄλλου τινός εὐσταλοῦς καὶ ὠραίου μείρακος, ἀναλόγων χαρισμάτων πρὸς τὰ τοῦ Πέτρου. Διότι, ὅτι ἀγαπῶν ἐν τῇ γυναικί οἱ ἄνδρες, καὶ ὅτι ἐκείναι προτιμῶσιν ἐν ἡμῖν, εἶνε τὸ αἶσθημα τοῦ ἔρωτος, οὐτινος τὰ ἄτομα εἰσὶν ἢ πρόφασις, ἢ εὐκαιρία τῆς ἐκδηλώσεως καὶ ἀναπτύξεως. Οὗτος εἶνε ὁ λόγος δι' ὃν τόσοι καὶ τόσαι ἀγαπῶνται περιπαθέστατα ἐνῶ πολλάκις διόλου δὲν τὸ ἀξίζουσιν.

Τὸ ἐπικαιρὸν, τὸ μοιραῖον, μία στιγμή, ἐν τίποτε πολλάκις, δίδουν ζωὴν εἰς ἐν αἶσθημα ἔρωτος καὶ ὑπὸ τοὺς συνήθεις τούτους ὄρους ἐγεννήθη καὶ ἀνεπτύχθη ὁ ἔρως τοῦ Πέτρου καὶ τῆς Λουκιανῆς.

Πᾶν ὅ,τι ἐραστοῦ χεῖλη, ὑπὸ τοῦ πόθου ἐμπνεόμενα, φελλίζουσιν ἐν θερμῇ καὶ γοητεῖ εἰς ἀγαπώμενην κόρην, εἶχαν ἤδη κατακλήσει ὡς σαγηνευτικὴ μελωδία τὰς ἀκοᾶς

τῆς Λουκιανῆς. Εἰς τὸν βίον τοῦ ἔρωτος ὑπάρχει στιγμή θεῖας ἐκστάσεως καθ' ἣν, ὡς τὸ ἄδραπτον ῥόδον, ἡ γυνὴ ἐν ἀγγελικῇ ἀφοσίωσει ἀλλὰ καὶ παιδικῇ ἀπλότητι ἀφίειδως δωροῦσα εἰς τὴν πλήρη ἐκότητος ὑποδούλωσιν, ἀφειδῶς ὄλης τὸ ἄρωμα. Ἡ στιγμή αὕτη παρέχεται πολλάκις ἐν μιᾷ περιπτύξει, ἐν ἐνὶ φιλήματι, ἐν μιᾷ θωπειᾷ καὶ ἀποτελεῖ διὰ τὸν ἄνδρα τὴν ὀριστικὴν τῆς φιλουμένης γυναικὸς κατὰκτησιν, κατὰκτησιν ἥτις ἀγνοεῖ πλέον τοὺς ἐνδοιασμούς, τὰς ἀγωνίας τῆς προσδοκίας, τὸ διστακτικὸν καὶ δειλὸν ἐκεῖνο. . . . αἰῶν, ὅπως πολλάκις διαψεύδει τόσας γοητευτικὰς ἐλπίδας.

Καὶ ὁμως! ἡ ἐλπίς ὑποτρέφει τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν.

Παρατηρήσατε ποτὲ ζεῦγος μικροσκοπικῶν σταγόνων δρόσου ἐφ' ἄθρου πετάλου εὐόσμου ῥόδου; Τὰς δύο ταύτας σταγόνας ἀρκεῖ μία ταλάντευσις ἀδιόρατος, μία ἑλαφρὰ τῆς αὔρας ριπή, ὅπως τὰς συμμίξῃ κυματούμενας καὶ ἐναλλασσομένας εἰς μίαν· καὶ οἱ δύο τέως οὗτοι μαργαρίται δὲν ἀποτελοῦσιν ἢ ἕνα μόνον πλέον.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο προσήγγιζον ἤδη ὁ Πέτρος καὶ ἡ Λουκιανή.

— Ἔσο ἡ ἀγαπητὴ μου σύζυγος, τῇ ἔλεγεν ἐκεῖνος, καὶ ὡς μάρτυρα τῶν τρυφερῶν μου ὄρκων λάβε τὸν δακτύλιον τοῦτον, ἔμβλημα τῆς ἀδιαρρήκτου ἐνώσεώς μας.

Καὶ τῇ ἐπέδεικνεν εὐτελῆ τινα ὑέλινον κρῖνον, ὅστις εἶχε τὴν αὐτὴν σχέσιν πρὸς τοὺς ἀληθεῖς δακτυλίους τῶν μνηστέρων, οἶαν ἀσημά τινα ἀγρία ἀνύλλια πρὸς τὰ εὐσομα τῶν κήπων ῥόδα.

Καὶ ἐκείνη τότε τῷ ἀπεκρίνατο μετ' ἀφελεστάτης ἐπιφυλακτικότητος:

— Ἐὰν θέλῃς νὰ με ἀποκαλέσῃς σύζυγον, ζήτησον τὴν χεῖρα μου ἀπὸ τὸν πατέρα μου καὶ εἰπέ του νὰ μοῦ ἀγοράσῃ τὴν ὠραίαν νυμφικὴν ἐσθήτην· νὰ εὐλογηθῆ ἡ ἐνώσις μας πρὸ τοῦ ἱεροῦ βωμοῦ καὶ κατόπιν, τὴν νύκτα θὰ ἔμαι ἰδική σου, κτῆμά σου, δούλη σου εὐπειθεστάτη, εὐτυχῆς ὅτι θὰ σοὶ εἶναι ἀρεστόν νὰ με ἀγαπᾷς.

— Ἐχομεν καιρὸν. . . ἀργότερα! ἀπήντα ὁ Πέτρος. Καὶ νέφος τότε συννοίας πικρᾶς ἐπισκίαζε τὴν ἀκτινοβολοῦσαν ἐξ ἔρωτος καὶ ἐλπίδος μορφήν της, ἐνῶ ὁ Πέτρος ἐπανελάμβανε μετὰ περιπαθοῦς τόνου:

— Ἐλθέ νὰ σὲ ὀδηγήσω εἰς τὰς τερπνὰ ἐκεῖ κάτω δάσχη, τὰ πλήρη θελήτρου καὶ μυστηρίου. Θὰ σοὶ πλέξω δροσερὰν ἔρωτος φωλιὰν ἐξ ἀνθέων καὶ ἀπλῶν βρύων καὶ ἐκεῖ θ' ἀπολαύωμεν τῶν τέρψεων τοῦ ἔρωτος ὑπὸ τὴν γοητεῖαν τῶν ἡδέων ἡσμάτων τῶν πτηνῶν καὶ τοῦ μαγικοῦ μινυρισμοῦ τῶν διαυγῶν ὕδατων.

Ἄλλ' ἡ Λουκιανὴ ἐγνώριζεν, ὅτι εἰς τὰς ἀκανθώδεις βάρους τῶν δασῶν ἀπορρακοῦται, σαγηνευομένη, ἡ ἀρετὴ τῶν ἀγνῶν παρθένων καὶ, ἐφεκτικῇ πάλι, ἀπήντα ἤδη ὁμοίως καὶ αὕτη εἰς τὸν Πέτρον ἐν δισταγμῷ:

— Ἐχομεν καιρὸν. . . ἀργότερα!

II

Καὶ ἔρρεεν ὁ χρόνος καὶ ἐπῆλθεν ὁ ἐπίβουλος Ἀπρίλιος, μὴν οὗτος τοῦ ὄργασμοῦ καὶ τοῦ σφρίγγου τῆς φύσεως, ἡ αὐγὴ τοῦ μεθυστικοῦ ἔραρος, πρὸ τοῦ ὁποίου δελεάζεται καὶ ὑποχωρεῖ ἐνίοτε καὶ ὁ σταθερώτερος χερμῶν τῆς ἀπροπελάστου εἰς σαγήνην ἀρετῆς τῆς γυναικός.

— Ὑπάρχουν νοστιμώτατα χαμοκέρασα εἰς τὸ δάσος καὶ ὠραιότατα ἄνθη. Ἐλθέ, Λουκιανή μου, νὰ ὑπάγωμεν κεῖ, νὰ δρέψωμεν ἄνθη καὶ νὰ φάγωμεν χαμοκέρασα.

— Ἀλήθεια, Πέτρε;

— ὦ! ἔλα σοὶ λέγω, εἶμαι βέβαιος, θὰ ἴδῃς.

— Αἶ, καλὰ λοιπόν, πηγαίνουμεν, ἀπεκρίθη ἀσυναίσθητως ἐνδίδουσα ἡ Λουκιανή. Καὶ πότε;

— Θέλεις τὴν Κυριακὴν;

— Ἔστω, τὴν Κυριακὴν.

Καὶ φίλημα περιπαθῶς ἔκλεισε τὴν συμφωνίαν των, ἐνῶ Πέτρος, μετὰ θερμῆς καὶ τρυφερότητος λαβῶν τὴν χεῖρα τῆς Λουκιανῆς, ἐνέθηκε τὸν ἐρωτικὸν του δακτύλιον εἰς τὸν ὄρον τῆς λατρευτῆς του δακτύλου.

Ἄρ' ἐσπέρας τὸ Σάββατον ἡ Λουκιανὴ ἦτο ἀνήσυχος καὶ πολυμέριμος. Πόθος καὶ δισταγμοὶ ἐναλλάξ ἐπλήρουν τὴν καρδίαν της, ἐν τῇ ζωηρᾷ δὲ ταύτῃ πάλῃ ὑπεχώρησε εἰς ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν βλεφάρων της καὶ ἀνέτειλεν ἤδη ἡ ὡς τῆς Κυριακῆς, ὅταν καταβεβλημένη ἀπεκοιμήθη ἡ Λουκιανὴ μετὰ τὴν ἀπόφασιν νὰ ὑπάγῃ μετὰ τοῦ Πέτρου εἰς τὸ δάσος.

Ἄμα καὶ πρώται βυσινοδαφεῖς ἀποχρώσεις τῆς Δύσεως ἔλαμψαν ἐπὶ τοῦ γλαυκοῦ ὀρίζοντος, ἔσπευσε πρώτη ἡ Λουκιανὴ καὶ διελθοῦσα τὴν μεγάλην, ἔρημον καὶ κοινορῶν πλήρη ὁδὸν τοῦ κοιμητηρίου ἔσπευσε πρὸς τὸ ἕτερον αὐτοῦ, τὸ πρὸς τὸ δάσος, ὅπου εἶχον συμφωνήσει νὰ ν ἀναμῆν ὁ Πέτρος. Ἀνήσυχος ἔσπευσε πρὸς διαφόρους ὑθύνσεις, προσήλου πανταχοῦ τὸ βλέμμα καὶ τὴν ὄρα, ἀλλ' οὐδ' ἐφαίνετο ὁ Πέτρος, πλήρης δ' ἐπεκράτει τῆ. Θεέ μου! Λοιπόν ὁ Πέτρος ποῦ ἦτο; Τὴν ἀγαπᾷ λοιπὸν ἀφοῦ δὲν ἐνεφανίσθη κατὰ τὴν συμφωνίαν των! ὦ τὸν κόν! τὸν ἀχάριστον! Ἐκείνη μετὰ τόσην ἐνδύμυχον πᾶν νὰ δεχθῆ τὴν πρόσκλησιν, ἀψηφούσα περὶ πάντων, καὶ τὸς νὰ μὴ φανῆ!

Εὐτυχῶς οἱ κτύποι τοῦ ὠρολογίου τῆς μητροπόλεως τοῦ οἴου, τοὺς ὁποίους μακρόθεν ἔφεραν ἑλαφρὰ ἀέρος πνοή, ἠσύχασαν τὴν ἀγωνίαν της. Ὁ Πέτρος δὲν τὴν ἠπάτα· ἐσπεύσει ἡμίσειαν ὥραν πρὸ τῆς συμφωνηθείσης.

Γὶ νὰ κάμῃ; Ν' ἀδρανῆ ἀναμένουσα ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν; το βάσανος. Ἀπεράσιε νὰ περιέλθῃ τὸ κοιμητήριον, ὡς ἀπασχοληθῆ. Τόσας ἄλλοτε μετὰ τοῦ Πέτρου εἶχε δράμει αὐτὸ χωρὶς νὰ τὸ παρατηρήσῃ.

Καὶ δοῦσα ὄθησιν εἰς τὴν βεδισκίμενην περιέργειαν της

ἔβαινε ἀπὸ δρομίσκου εἰς δρομίσκον, ἀπὸ μνήματος εἰς μνήμα.

Ἦθελεν ἴσως μελαγχολῆσαι ἐκ τῆς πενθίμου αὐτῆς ἐπιθεωρήσεως, ἤθελε νοσταλγῆσαι. Ἄλλ' ἀκριβῶς διὰ τοῦτο πόσον γλυκυτέραν θὰ ἠσθάνετο τὴν χαρὰν, ὅταν θὰ συνηγάτο μετὰ τοῦ Πέτρου;

Οἱ τάφοι ἐφαίνοντο ὡς νὰ ἐκοιμῶντο καὶ ἠσθάνθη κατ' ἀρχὰς ἀόριστόν τινα δειλίαν ἐνῶ ἐθεώρει αὐτούς. Βαθμηδὸν ὁμως ἀνελάμβανε θάρρος, ἐπιησιαζεν, ἔκλινεν ἐπ' αὐτῶν καὶ διηρώτα τὰ μυστήρια ἐκάστου. Τινὲς ἦσαν ἐπιμελημένως διακεκοσμημένοι, σχεδὸν ὠρατοί, μετὰ τὰ ἄνθη των, μετὰ τὰς ἐνεπιγράφους μαρμαρίνας πλάκας των, μετὰ τοὺς ἀπαισίους κομψοὺς λευκοὺς ἢ μέλανας σταυροὺς των καὶ ἐν γένει μετὰ τὴν γνωστὴν ἐκείνην νεκρικὴν φιλαρέσκειαν, ἥτις ἐνθυμιζεῖ τοὺς φθισικοὺς ἐκείνους, οὔτινες καλύπτουσι μετὰ ῥόδα τὴν πελιδνότητά αὐτῶν. Ἄλλοι δὲ πάλιν ἠρημωμένοι, ἀπεριποίητοι, λησμονημένοι καὶ οἰονεὶ ἐκφράζοντες τὸ παράπονον τῶν ἐν αὐτοῖς κατακειμένων ἐπὶ τῇ λήθῃ καὶ τῇ ἐγκαταλείψει των, μετὰ τὰς πενθίμους ἐπιγραφὰς των, μετὰ τὰ μαρμαρίνα ἄνθη των καὶ μετὰ τοὺς ἡμιεκχῶστους, ἢ ἐξηθρωμένους σταυροὺς των.

Καὶ εἰς τὰ ὀνόματα τῶν νεκρῶν, τὰ ἐπὶ τῶν πλακῶν κεχαραγμένα ἢ ἐπὶ τῶν σταυρῶν γεγραμμένα, ἀπήντα ἐνεδιαφέρουσαν θλιθερὰν ποικιλίαν· τινὰ τούτων ἦσαν συμπαθῆ, ἕτερα καινότερα, ἄλλα ὅμως ἀδιάφορα καὶ ἄλλα πάλιν μελαγχολικώτατα, προκαλοῦντα συγκίνησιν καὶ δάκρυα. Ἐν κυρίως τὴν εἴλκυσε συμπαθέστατα: «Ἀτραγίνη».

Μικρὸς λευκὸς σταυρὸς, τοῦ ὁποίου τὸ χρώμα καὶ τὴν μνημονευτικὴν ἐπιγραφὴν εἶχε φεισθῆ ἢ βροχή· χαμηλὸν κιγκλιδωτὸν περίφραγμα καὶ ἐντὸς παρὰ τὴν βάσιν τοῦ σταυροῦ μία ῥοδῆ. Ἰδοὺ ὁ τάφος τῆς «Ἀτραγίνης», ἐκ τῶν ἐγκαταλειμμένων καὶ οὗτος, τὴν ἐπὶ σταυροῦ τοῦ ὁποίου ἐπιγραφὴν ἐκάλυπτον περιανεληχθέντες τῆς ῥοδῆς κλώνοι πολύφυλλοι, τοὺς ὁποίους παραμερίσασα ἡ Λουκιανὴ ἀνέγνω: «Ἀτραγίνη . . . θαροῦσα εἰκοσαετίας».

Εἰκοσαετίας!

Ἡ Λουκιανὴ δὲν ἠδύνατο ν' ἀποσπᾷ τὸ βλέμμα της ἀπὸ τῆς λέξεως αὐτῆς. Ἐγονυπέτησεν, ἔκυψεν εὐλαβῶς καὶ οἰονεὶ ζηλοτυπούσα, προσηυχῆθη: θεέ μου! Εὐδόκησον νὰ μοὶ ἀποστειλῇς τὸν θάνατον ὅταν θὰ γίνω εἰκοσαετίας, ὡς ἡ ἀτυχῆς Ἀτραγίνη. Καὶ νὰ ἀποθάνω ἀγαπητῇ καὶ πολὺκλαστος ὡς ἐκείνη, εἰ δυνατόν καὶ νὰ διακρίνη τις τὸν τάφον μου ἐκ μικροῦ λευκοῦ σταυροῦ, ὡς αὐτὸν, εἰς μίαν νεκροταφείου ἄκραν».

Καὶ κατελήφθη ὑπὸ λυγμῶν.

Ἀπέμαξε· εἶτα τὰ δάκρυά της καὶ, γονυπετῆς πάντοτε καὶ κάτω νεύουσα, παρεδόθη εἰς συλλογισμούς. Καὶ ἀνέκυψε τότε ἀφινιδίως ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἄνθος μικρὸν καὶ συμπαθῆ, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ὅτι τὴν ἤκουε καὶ τὴν ἔβλεπε, μία ἀτραγίνη. Ἡ πρώτη τῆς Λουκιανῆς σκέψις, ἄμα τὸ

παρετήρησεν, ἦτο νὰ τὸ δρέψῃ. Ἄλλ' ὄχι! θὰ ἦτο ἱερο-
συλία. Τὸ ἄνθος τότε ἐμάντευσεν ἀναμφιβόλως τὰς ἐν τῷ
πνεύματι τις ἀνακουκωμένους σκέψεις. Ἐκλίνε χριέντως πρὸς
αὐτὴν καὶ τῇ εἶπε :

Ἔπεται συνέχεια

Ο ΓΕΡΟΝΤΑΣ

(Ἀλληγορία)

Τῇ δεσποινίδι Δ. Σ.

Σὲ ρημοκλήσει σκοτεινὸ, παντοῦ χορταριασμένο,
Χωρὶς καμπάνα καὶ σταυρὸ καὶ μισογκρεμισμένο,
Ποῦ μὴ φορὰ κη' ὁ οὐρανὸς τῶγε κρυφὸ καμάρι
Γιὰ τὴν πολλὴν τοῦ τῆ στολῆ καὶ τὴν περίσσεια χάρι.
Ἐξοῦσε ἕνας καλόγηρος, κρυφὴ θεοῦ ἄχτιδα,
Καρδιὰ σὰν λούλουδον γλωμῶ, χωρὶς ὄροσια κι' ἐλπίδα. . . .

Παντοῦ σκοτάδι ἔφεγγε, φῶς σὰν βραδεία τοῦ Ἄδη. . .
Καντῆλι δὲν ἀνάδινε. . . Τοῦγε σωθῆ τὸ λάδι.
Καὶ μόνον τὰστρα ποῦ καὶ ποῦ, περνώντας τῆς σανίδες,
Ἐφώτιζα τὸν γέροντα μὲ θαμπεραῖς ἄχτιδες.
Κι' ἐκεῖνος, ἔρημος, βουδός, μὲ τῆς ἀράχνης μόνον
Καθότανε κι' ἐλόγιαζε κάθε στιγμὴ γιὰ χρόνον. . . .

Μονάχος μέσ' ἐς τὴν ἐρημίαν, σὰν πλάκωσε τὸ βράδυ,
Χωρὶς ἀνθρώπου συντροφία καὶ γύρω του σκοτάδι.
Σὲ κοῦτλα βάζει ξύλινη νεράκι γιὰ προσάτι
Καὶ μίαν σπῆν' ἀπὸ ψωμί κατάξερον ἐς τὸ πλάι,
Καὶ ἐς τοῦ κελλιοῦ τὸ πέτρινον κατῶφι καθισμένος
Λέγει δρὸ λόγια μέσα τοῦ ὄ γέροντος δακρυσιμῆτος.

Ἐάφνου γροικῶ ποδοβολῆ νὰ τρίξῃ μέσ' ἐς τὰ πεῦκα.
Πῶς τρίξουν τὸ φθινόπωρον τὰ φύλλ' ἀπὸ τῆ λεῦκα,
Καὶ ἡ καρδιὰ τοῦ ἀντιχτυπᾷ τ' αὐτὴ τοῦ ἀναστυλόνει.
Καὶ τῆ θολῆ τοῦ τῆ ματιὰ ἐς τὸ τρίξιμο καρδόνει
Καὶ, κεί, μέσ' ἐς τὴν ἀστροφρογγιά, βλέπει ὁ δόλιος ὄπου
Σὰ φάντασμα ἔσπρόβαλλε ἴσκιος, κορμί—ἀνθρώπου.

Ἀνατριγιάζει ὁ γέροντας καὶ τρέμει ἡ ψυχὴ του.
Ὀλόρθος ἀσηκόνεται, ἀφίνει τὸ κελλί του,
Καὶ μὲ σταυροκοπήματα ἐς τὸ ρημοκλήσει μ'παίνει
Κι' ἐμπρὸς ἐς τῆ Μεγαλόχαρη λουφάζει κι' ἀπομένει.
Καὶ μὲ λαχτάρα ἀδιάκοπη ἀκούει ποῦ σιμόνει.
Γερὸ τὸ ποδοβολητό, κι' ἐ μ' π ρ ὄ σ του νὰ ζυγόνῃ.

«—Τί κάνεις, γέροντα, αὐτοῦ; . . . ἐδῶ μέσ' ἐς τὸ σκοτάδι;
Γιατί δὲν φέγγεις πουθενά; . . . Σοῦ σῶθηκε τὸ λάδι;
Ἐδιάβαινα περαστικῆ, πηγαίνω ἐς ἄλλους τόπους,
Πηγαίνω ναῦρω. . . ὦϊμέ! ξένους γιὰ μὲ ἀνθρώπους,
Κι' ἦρθα λιγάκι νὰ σε ἰδῶ, νὰ ξεποστᾶσω λίγο,
Καὶ ὕστερα. . . νὰ φύγω.»

Θεὸ μου, Σὺ ποῦ ἔκαμες μὲ ἕνα θέλημά Σου
Γῆ, Οὐρανὸ καὶ Θάλασσα καὶ τρέμουν ἐς τ' ὄνομά Σου.
Σὺ, ποῦ ζωὴ καὶ θάνατο μὲ μὴ μ' ματιὰ δρίζεις,
Σὺ, τῆ λαχτάρα τῆς ψυχῆς τοῦ γέροντα γνωρίζεις,
Σὰν ἀκουσε φωνὴ γλυκερὰ κόρης ἀγνῆς σιμά του,
Νὰ λέῃ τ' ὄνομά του.

Ἦπως τρέμει καλαμόφυλλο σὰν τὸ φυσᾷ τὰ γέρι,
Καὶ σὰν τὸ σκέπουν σύννεφα τῆς χαρκαυγῆς τὰστέρι,
Ἦπως ὁ λαγὸς καρδιοχτυπᾷ καὶ λαχταρᾷ τὸ ψάρι,
Κι' ἡ κόρη σὰν ἰδῆ τὸ νηὸ ποῦ ἦρθε νὰ τὴν πάρῃ,

Ἔτσι κι' ὁ γέροντας μὲ μιᾶς σπαρτάρησε, κλονίθη,
Καὶ ἡ φωνὴ τοῦ πνίγηκε ἐς τ' ἀνταριασμένα στήθη.

Πηγαίνει ν' ἀνασηκωθῆ, τρέμει καὶ πέφτει πάλι.
Κάνει νὰ βγάλῃ μὴ φωνὴ, μὰ δὲν ἔμπορεῖ νὰ βγάλῃ
Τὰ γόνατά του τρέμουνε, τὰ χέρια του λυθῆκαν,
Τὰ μᾶτια του θαμπώσανε, τὰ χεῖλη βουθαθήκαν,
Κι' ἀπόμεινεν ὁ γέροντας τὰ μπρούμυτα, ὁ καυμένος,
Ἀκίνητος σὰν πέτρινος, β ο υ θ ὄ σ σὰν ποθαμμένος.

Τρομάζ' ἡ κόρη, σταματᾷ. . . Μὴν πῆθανε φοβάται.
Κάνει νὰ φύγῃ. . . δὲν ἔμπορεῖ. Κόρης ψυχὴ λυπάται.
Γυρίζει, σκύθει, τοῦ μιλεῖ, κοντά τῆς τὸν ἐπέρονει,
τὸν ραίνει λίγο μὲ νερὸ, σιγὰ τὸν συνεφέρνει,
Κι' ὁ γέροντας ἀναδύεται, μὲ πόνο τὴν κυττάζει,
Δακρύζει. . . Καὶ στενάζει.

«—Τί ἔχεις, γέρο; Μὴν πεινάς; τί τρέμεις; τί φοβάσαι;
Γιατ' εἶσαι τάχα σκοτεινὸ, μήπως γι' αὐτὸ λυπάσαι;
Σήκω, καὶ ἐς τὸ δισσάκι μου ἔχω ψωμί καὶ λάδι
Καὶ χῦσε ἐς τὸ καντῆλι σου νὰ φύγῃ τὸ σκοτάδι.»
Κι' ἕνα τῆς δάκρυ φλογερὸ ἀνάδωσε κι' ἐγάθη
Κι' ἔλαμψε περισσότερο ἀπὸ φῶς ἐς τῆς σκοτεινῆς τὰ βᾶθη.

Κι' ἀναστυλώθη ὁ γέροντας, γλωμῶς ξεκλονιασμένος,
Ρίχνει τὸ μᾶτι τοῦ φηλὰ καὶ γέρνει δακρυσιμῆτος.
«—Γιὰ πῆς μου λέγει ἀκόρη μου; Ἐδῶ τί θέλεις μόνῃ;
Καὶ ἐς τὰ ἀπαλὰ χερᾶκια τῆς τὰ χέρια του ζαμόνει.
«—Ποῖος σ' ἔστειλε νὰ χύσης φῶς ἐς τὸ μαῦρὸ μου καντῆλι.
Νὰ μ' ἀναστήσης σὰν θεὸς μὲ τὰ γλυκὰ σου χεῖλη;»

«—Τί θέλω; Μπῆκα νὰ σταθῶ σὰ μ' ἐπίασε ἡ νύχτα,
Γιὰ τᾶλλα, γέρο, μὴ ρωτᾷς. . . Πίσω τὸν ἥλιο ρίχ' τα!
Ὁ ἄνθρωπος γιὰ βᾶσανα ἐς τὸν κόσμον ἐγεννήθη,
Κι' ἀλλοίμονο ποῦχε καρδιὰ σὲ πονεμένα στήθη
Ἦοῦ ἦπτε ἀπὸ τὸ πικρὸ ποτήρι τοῦ θανάτου,
Καὶ τᾶλλου τὰ δεινὰ θαρρεῖ σὰ νᾶτανε δικὰ του.»

Πέρνει τὸ λάδι ὁ γέροντας ν' ἀνάψῃ τὸ καντῆλι,
Νὰ ἰδῆ ποῦ κόρη εἶν' αὐτὴ, ποῖας μάννας εἶνε γέννα,
Ποῦρθε νὰ δώσῃ φῶς, ζωὴ, τὴ χρόνια νεκρωμένα.
Μὰ πρὶν ἀκόμη δώσῃ φῶς, δὲν εἶχε κατανάψῃ
. . . . Καὶ δὲν ἀκούει πλεῖν μιλιά!

Πέρονει τὸ φῶς ὁ γέροντας καὶ μὲ βαθεῖα τρεμοῦλα
Γυρίζει τοῦ ρημοκλήσιου τὰ κατατόπια οὔλα,
Τρέχ' ὅπ' ἀκούση τρίξιμο καὶ ἴσκιον νὰ σαλεύῃ,
Καὶ μ' ὄλη τὴν τρεμοῦλὰ του παντοῦ τῆς γυρεύει.
Θέλει νὰ κράξῃ. . . Δὲν ἔμπορεῖ ἡ ἀπελπισία τὸν πνίγει.
Ἡ κόρη εἶχε φύγῃ. . .

Τρέμει, δὲ ξέρει τί νὰ πῆ, δὲ ξέρει ποῦ νὰ πῆ.
Σαστίζει ὁ νοῦς του, σταματᾷ. . . βαρετὰ καρδιοχτυπᾷ.
Γιὰ νᾶμπῃ μέσα ἐς τὸ κελλί φοβάται, ἀνηριέται,
Καὶ σὰν ἀκούῃ τῆ φωνή, πῶς ἔρχεται, ἔαφνίεται.
Ζαλιζεται ὁ δυστυχὸς καὶ ἔαφνου πέφτει κάτω
Καὶ χύνεται τριγύρω του μαυρίλα τοῦ θανάτου.

Ἐθάμπωσαν τὰ μᾶτια του, σκοτεινίωσε τὸ φῶς του,
Κι' οἱ τοῖχοι τοῦ ρημοκλήσιου στριφογυρίζουν ἔμπρὸς του
Θωρεῖ νὰ μισοσβύνεται τοῦ καντῆλιου ἡ ἄχτιδα.
Ἡ ἄχτιδα, ποῦ τὴν θάρρεψε παντοτεινὴ ἐλπίδα.
Γέρνει τὴ μαύση τοῦ ματιὰ κι' ἐκεῖνη τρεμοσβύνει,
Καὶ μὲ τοῦ γέροντος τὴν ψυχὴ τὸν κόσμον σὰς, ἀφίνει. . . .

Ἀπὸ τοῦ βράχου τῆς Φρεαττύος

Ὀκτωβρίῳ 1890.